

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 11

Ocak 2015

Editörler: Elif Emir Öksüz, Deniz Aydemir Döke.

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Gamze Sofuoğlu, Pınar Yavuz.

Web Sorumlusu: Burak Sarı.

Ses Teknik Destek: Engin Albayrak.

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği.

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@gmail.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

İçindekiler

Editörden.....	3
Engelliler Melek midir Şeytan mı?	5
Standart Sapma.....	9
Engellilere Yardım İçin Çin Renminbi Topluyoruz.....	11
Bir Hayalin İz Düşümü	13
Toplum ve Engelliliğe Bakış.....	17
Turkcell Hayal Ortağım, Yol Arkadaşım	20
Bağırsakla Empati	24
Sesli ATM Meselesi	26
Bastonun Gücü Adına	30
Bu da Oldu Ya!	37
Tartışmalı Bir Başlık: Kör Bir Kızla.....	42

Merhaba sevgili okurlar,

Bu sayıda çıtayı iyice yükselttik ve on birinci sayımıza yakışır tam on bir yazıyla karşınıza geldik. İlk yazımız Burak Sarı'dan. Sarı bu yazısında engelliliği gerçekçi bir açıdan ele alıyor. Mürşide Vural'da engelliliği normalden sapma kavramı dâhilinde inceliyor. Bir ikilem de İlke Çeperli'den, engelliler için yardım toplayalım mı toplamayalım mı? Engin Yılmaz'ın yazısı ise hayal ve gerçek arasındaki bir köprü vazifesi görüyor. Hayalini kurduğumuz pek çok şeyin 2014 yılında gerçek olduğunu görmek, 2015 için daha çok hayal kurmamıza fırsat veriyor. Yıl oldu 2015. Erişilebilirlik düzenlemeleri için verilen yasal süre bitti. Yedi yıl yetmedi iki yıl ek süre verildi. Sürenin bitmesine 7 aydan az zaman kaldı. Öğretmenlerimiz hep "ödevinizi son güne bırakmayın" dedi, devlet sorumsuz öğrenci gibi davrandı. Sonuçlarına katlanmak da biz engellilere kaldı. Evden çıktınız, işe gideceksiniz, bir macera bir macera sormayın. Sabah işe giderken acaba yolda bizi neler bekliyor? Canan Çam Yücel hepimize tanıdık bu sinir bozucu olayları bizler için derledi ve kendi yaşantılarıyla harmanladı. Dikkatinizi çekti mi bilmiyorum ama artık Canan'ın ikinci bir soyadı var. Kendisine buradan bir kez daha ömür boyu mutluluklar dileriz. Evlilik işleri çokça alışveriş gerektirir. Çöp kutusundan perdeye kadar bir sürü şeyi çok kısa bir zamanda seçip almak durumunda kalırız. Günümüz malum her yer alışveriş merkezi. İlla ki bir ara gidilecek. Peki bu alışveriş merkezinde bir navigasyon sistemi olsa da aradığımız mağazayı tek başımıza rahatça bulabilsek nasıl olur? Gamze Sofuoğlu'nun anlattığı üzere, Turkcell Hayal Ortağım aracılığıyla pek de güzel olur. Gezdiniz dolaştınız, o da ne? Tuvaletiniz geldi. Bu navigasyon, tuvaleti bulmaya yardım edebilir elbette ama peki ya tuvalet erişilebilir değilse! İşte o zaman konuk yazarımız Merve Karakol'un da dediği gibi, zaman bağırsaklarımızla empati yapma zamanıdır. Alışveriş demek para demek. Diyelim ki nakde ihtiyacınız oldu. Acaba bankamatik sizinle konuşacak mı yoksa konuşan bir bankamatik bulmak için 50 kilometre yolculuk mu yapmanız gerekecek? Konuşan ATM'lerin sayısını artırmak adına Engin Albayrak'ın bazı önerileri var. Buradan bankalara duyurulur. Efendim evden çıktık, işe gittik, alışveriş yaptık. Bir kör nasıl oluyor da tüm bunları tek başına yapabiliyor? Anahtar kelime baston. Deniz Aydemir Döke bu ay bastonun gücü hakkında yazdı. Özellikle eline bastonu almaktan çekinen tanıdıklarınız varsa bu yazıyı mutlaka onlara okutun veya dinletin ki onlar da bir an önce özgürlüklerine kavuşup sokaklarda aramıza katılsın. "Ay ben bunlarla uğraşamam, evimde televizyonumu izlerim rahat rahat" diyorsanız, çok yanılıyorsunuz. Her yer yarışma programı, birbirinden tuhaf şeylerin olduğu programları tek başınıza izleyince ne kadarını anlayabiliyorsunuz? Neyse ki Sesli Betimleme Derneği imdadımıza yetişiyor ve yarışmaları da betimliyor. Ayrıntılar

Gülcan Altun'dan geliyor. Son olarak Elif Emir Öksüz'e kulak verelim. Kendisi bu sayıda çok tartışmalı bir konuyu ele alıyor. Ekşi Sözlük'te açılan tuhaf bir başlık ve altında geçen tartışma hayli ilginç.

Hepinize iyi okumalar.

Engelliler Melek midir Şeytan mı?

Burak Sarı

burakburaksari@gmail.com

Sevgili okurlar, acısıyla koca bir yılı geride bıraktık. Acısıyla diyorum çünkü: henüz insani duyarlılıklarını kaybedecek kadar kendine yabancılaşmamış insanlar için, 2014 kâbus gibi bir yıl oldu. Soma'dan Ermenek'e yerin metrelerce altında, ölümlerin en vahşisini yaşadı maden emekçilerimiz. Umutla beklediğimiz her gün, ölüm kokan bir ejderha gibi çullandı üzerimize. Sokaklarda, mevsimlik iş yollarında, evlerde, Şengal'den Kobane'ye 30 yıla sığacak acıyı bir yılda yaşadık. Takvimler milenyum çağını gösterirken, 19. yüzyılın ilkelliğini yaşamak zorunda kaldık. Bizim açımızdan 2014'ün en mutluluk verici olaylarından birisi, dergimizin yayın hayatına başlaması oldu. Ayrımcılık vakalarından erişilebilirlik sorunlarına, Birçok konuda ki çözüm önerilerimizi paylaşma, tartışma imkânı bulduk. Engelliliğin bir organın eksikliğinden değil, toplumun engellilere bakış açısı yüzünden olduğunu ispatlamak adına, birçok başarı öyküsü ve teknolojik gelişmeyi burada ele aldık. Fakat her ne olursa olsun, bazı önyargıları kırmak kolay olmuyor. Yukarıda, milenyum çağında, 19. yüzyılı yaşadığımızı söylemişim. Maalesef bu yazımda da bu durumun engelliler için fazlaca geçerli olduğunu ele alacağım. Bu karanlık hiç bitmeyecek mi? Gün ışığını gösterecek bir pusula yok mudur? Bu satırı okuyanlar, hemen mendillerini hazırlasın. O kutsal gözyaşlarımızı size iade ediyorum. Zira yakındığım karanlık, benim körlüğüm değil; toplumun bu konuya yönelik karanlık bakış açısı. Neredeyse her sayımızda, engellilerin, çok özel, toplumun diğer bireylerinden farklı insanlar olmadığını anlatmaya çalıştık. Fakat her gün karşılaştığımız sorunlar, bu konuyu sürekli ele almamıza yol açıyor. Engelli kimdir? Bir melek kadar temiz, günah işlemekten bile aciz bir süs bitkisi mi? Yoksa bulunduğu topluluğun içinde, bütün olumsuzluğu yaratan kişi mi? Her iki bakış açısını da günlük hayatımız da gözlemleyebiliyoruz. Birinci bakış açısına sahip topluluklarda: birileri sürekli size içini döker, ilgili ilgisiz her konuda sizden akıl almaya çalışır. Yani kısacası, size Google amca muamelesi yapar. Aradaki fark: Google amcanın fikirleri pratikte uygulanır, sizinki, sadece bilgi alan kişinin vicdanını rahatlatmaya yarar. Çok az pratiğe döküldüğü görülür. Bu topluluklarda, dakika başı gelip hal hatır soran eksik olmaz. Ama topluluk faaliyetlerine daha az katarlar sizi. Kattıklarında da genellikle konu mankeni rolü biçerler. Çayımızın şekerine kadar atma cüretini bile kendilerinde görürler. Engelliler için en tehlikeli topluluk, belirttiğimiz topluluk biçimidir. Zira birçok arkadaşı, o çakma saltanatı

çok fazla benimserler. Gerçekte saltanat sandıkları şeyin, onları sıkı sıkı bağlayan bir pranga olduğunu bile anlamazlar çoğunlukla. Bu saltanat, sizin kendinize ait bir kişiliğiniz olduğunu dayattığınızda, çoğu zaman ona bile gerek kalmadan; topluluğun hoşuna gitmeyen en ufak davranışta tuz buz olur. Örneğin: çevresindekilere onda birini yapamayacağı iğrenç “şakaları” size layık gören densizlere, hop arkadaşım haddini bil dediğinizde, kıyamet kopar. “Vay biz herifi adam yerine koyup şaka yaptık, kendini bir halt sandı” diye yaygarayı koyuverirler. Bu davranış tarzına çok fazla maruz kalınır. Sizi yolda karşıdan karşıya geçirme teveccühünü gösteren bakkal amca; yarın arabasını kaldırım üzerine park eder. Siz bu duruma tepki gösterdiğinizde de, ben seni karşıdan karşıya geçiriyordum, bunlar da fazlaca nankör oluyorlar diyebiliyor. Bunun ilginç bir örneğini bizzat yaşadım. O çok çok namuslu, mahallenin polisi rolüne soyunmuş, kendi mesleği dışında her halt olduğuna inandırılan mahalle esnafı, LGBTİ'lere saldırıyordu. Ben de olaya müdahil oldum. Tartışma bayağı büyüdü. O esnada, daha önce kendisine tıraş olduğum ve tıraştan sonra birkaç kez, karşıdan karşıya geçmemde yardımcı olan berber, “daha tek başına karşıdan karşıya geçemiyorsun, sen karşıdan karşıya geçerken bunlar koluna girse ne yapacaksın” dedi. Bir toplumun, engelliye ne gözle gördüğünü ispatlamak için daha fazla bir söze gerek yok sanırım. İkinci bakış açısı da, aynı bilinçaltından beslenir. Fakat kendisini daha olumsuz bir görünümde ortaya koyar. Bu türün en büyük özelliklerinden birisi, sadece engellilere değil, kendisi gibi olmayan her kesime karşı suçlayıcıdır. Mesela: bir roman ailenin yaşamış olduğu bir mahallede, hırsızlık olayı olsa hemen o aile suçlanır. Başka bir örnek: çoğu erkek muhabbetinde, toplumsal normlara göre ahlak dışı sayılan eylemler, elimin kiri modunda, övüne övüne anlatılırken; kendi mahallesinde yaşayan bir LGBTİ'yi “Ahlaksızlık yapmak ve ahlaksızlığı yaymakla” suçlayabilir. Bu örneklerin çeşitli türevlerini: Kürt sorununda yaşanan bir gerginlikte, Kürt halkına yönelen şiddetten, Alevi halka yönelik ev işaretlemelerine kadar birçok alanda görebiliriz. Tabii ki bu güzide ayrımcılık türünden bizim ibretusları faydalandırmamak çok ayıp olur. Onlar da toplumun bu güzel bakış açısını fazlasıyla yaşamalıdır. Bu konuda bir örnek: körler derneklerinden birinin bulunduğu binada, asansör bozulsa, yöneticinin ilk çalacağı kapı derneğin kapısıdır. Bu duruma defalarca tanık olmuşluğum var. Binadaki işyerlerine gelenlerden bazıları, 4 kişilik asansöre 7 kişi binerlerdi. Bu olay herkesin gözü önünde gerçekleşmesine rağmen, yine suçlanan körler olurdu. Öncelikle, engellilerin, herkes gibi nefes alan, keyifleri acıları herkesle aynı olan insanlar olduğunu unutmamak lazım. İçinde buldukları toplumdan farklı düşünce ve yaşam tarzlarını benimseyenlerin de, bu tercihi engelliliğin yarattığı bir zorunluluk değil, kendi özgür iradelerinin ürünü olduğunu kabul etmek gerekiyor. Bu durumu göz önünde bulundurup, engellileri ayrı bir tür olarak

değerlendirmekten vazgeçilmeli. Önce davranış tarzından işe başlanabilir. Örneğin: topluluk içerisinde olan bir engelliye, soru sormak istendiğinde yanındakine değil direkt sorunun muhatabına yönelmek. Çok daha mantıklı bir yöntem değil mi? Burak bey çay alır mı? demek var, Burak bey çay alır mısınız demek var. Hiç yoksa zamandan tasarruf. Kör birisini sağır olarak değerlendirmemek de, bir engellinin tüm engelleri içinde barındırdığı fikrinden daha mantıklı görünüyor değil mi? Kör birisine, bir şeyi, bağırarak anlatmanın anlamı ne? Sonuçta sinir bozucu bir gürültüden başka bir şey değil.

Ya da bir mekâna girip çıkarken herkesle tokalaşıp, orada bulunan engelliye sadece merhaba demek; bazı zamanlarda onu da yapmamak neyin kafasıdır. Hani böyle yapanlarla tokalaşmaya çok da meraklı olduğumdan değil de, en azından insan taklidi yapmak medeniyettendir. Tokalaşmak deyince karşı tarafın uzattığı eli fark edemediğimiz oluyor, tam o elini çektiğinde, biz uzatıyoruz; ufak bir tokalaşma krizi yaşanıyor. Bu nedenle, kör birisiyle tokalaşırken, parmak şaklatmak fena bir yöntem değil. Bu davranışların birçoğunu kafamda anlamlandırabiliyorum ama anlamlandıramadığım bir şey var. Bir alanda yetkinsin, bulunduğun ortamda saatlerce o alan üzerine sohbet ettikten sonra; zıp çıktı birinin, “ha sen o işten anlıyormuşsun” olayını bir türlü anlamıyorum. Doluya koyuyorum almıyor, boşa koyuyorum dolmuyor. Şöyle örnekleyeyim, bilgisayara format attığıma, program kurduğuma, birçok işlemi başarıyla yaptığıma defalarca tanık olan birisinin; sen Word’de yazı yazabilir misin?” demesi gibi. Çok önceden bağlama dersi verdiğim, gören bir öğrencime “klavyeye bakma, perdeleri ezberle” dedim. “Klavyeye bakmadan olmaz ki” dedi. Ben de “benim klavyeye bakma şansım yok, bende nasıl oluyor “dedim. “Gerçekten bilmiyorum, aslında olması imkânsız” gibi dâhiyane bir cevap aldım. Birde şaka maskesi altında yapılan saçma sapan davranışlar var. Sessizce gelip dokunmak, vurmak, elindeki bir şeyi almak gibi. Bu davranışı yapanlar muhtemelen kendileri de, ikaz edilene kadar yaptıklarını masum bir şey sanıyorlar. Ama bu davranışlara prim vermemeliyiz. Tabii ki samimi olduğumuz insanlarla şakalaşırız. Ama kimse engellileri sirk hayvanı sanma gafletine düşmesin. Genellikle sirklere yakışacak olanlar, bu tür davranışları yapanların kendileridir. Bu davranışlara kesinlikle prim verilmemeli. Eyyy toplum, farkındaysan gayet makul şeyler istiyoruz; atla deve değil. Tabii ki makul olmayan şeyler isteyenler de var. Onlar bizden değildir. Bu işin davranış kısmıydı. Onun dışında yine makul şeyler istiyoruz. Sokakta özgürce, ölüm korkusunu yaşamadan dolaşabilmek. Birileri, körlerin bağımsız hareketi için diye yardım kampanyaları açıyor. Hayır, biz paranızı pulunuzu istemiyoruz. Kaldırımlar, yayaların malıdır. Oralara reklam panolarınızı, tezgâhlarınızı, o çok çok kıymetli arabalarınızı koymayın. Çukurlar,

kaldırımlardaki eğilmiş ağaçlar, ne halta yaradığı belli olmayan demir ve taş parçaları... Bunlar olmadan hayat çok daha yaşanılır olacaktır. Takvimlerin 2015'i gösterdiği, altını çiziyorum, milattan sonra 2015'i gösterdiği günlerde bir arkadaşımız, "Ben hangi çukurda öleceğim" başlıklı bir yazı kaleme alıyor. Hemen, "o içine kapanık, engelini yenememiş birisidir." diye mazeret üretmeye çalışanlar varsa, hayır; gayet bağımsız hareketi olan, danışmanlık yapan kendiyle barışık bir insan. Ona bu başlığı attıran neden defalarca yol ortasına kazılmış gereksiz çukurlara düşmüş olması, böyle saçma sapan ihmaller yüzünden birçok arkadaşının yaşadığı çok hazin sonuçlar. "Eee durum böyleyken onlar da dışarıya çıkmasın" diyenler oranınız hiç azımsanmayacak kadar olsa da, size de halt etmişsiniz diyoruz. Başka bir dünya yok. Engelliler için ayrı okullar, ayrı şehirler, ayrı dünyalar hazırlayanlar; bu dünya bizim. Bugüne kadar her şeyi mücadele ederek kazandık ve bu günden sonra da öyle olacak. Başkalarından şefkat bekleyenler, bağımsız hareketi bile paraya endeksleyenler; toplumun geri bilincine hizmet ededursun. Eşit, engelsiz, erişilebilir bir yaşama inanan engelliler çoğunlukta. İnanıyoruz ki, dişimizle tırnağımızla hangi çukurda öleceğimizi düşünmek zorunda kalmadan; eşit ve erişilebilir bir yaşamı kazanacağız.

Standart Sapma

Mürşide Vural

mursidevural@ttmail.com

Düşünüyorum da görme engelli olarak doğan birinin, sağlıklı bir birey olarak yetişmesi ne kadar zor bir şey. Niye diyecek olursanız şöyle izah etmeye çalışayım. İnsan doğduğu andan itibaren etrafı ile iletişim halindedir. Kişi kendi hakkında söylenenleri bebek yaşlarda dahi olsa anlar ve bu duymuş olduğu şeyler kişilik oluşumunda doğrudan etki yapar. Eğer bir bebek istenilen bir ortamda dünyaya geldiyse başta ailesi olmak üzere çevresi tarafından seviliyor ve kendisi hakkında sürekli güzel ve ümit dolu sözler söylenerek büyütülüyorsa, kendine güvenli bir birey olarak yetişmesi doğal bir sonuçtur. Tam tersini düşündüğümüzde ise güvensiz, mutsuz bir birey olarak yetişmesi de yine aynı doğal sonuca neden olmaktadır. Bir de engelli bir birey olarak dünyaya gelen bir çocuğu düşünelim. Başta ailesinin şaşkınlığı, üzüntüsü, belki reddedişi vs ile karşılaşır. Diyelim ki bu çocuk şanslı bir çocuk çünkü ailesi kısa sürede toparlanarak durumu kabul etti ve çocuklarına normal davranmaya başladı. Ama her şey bununla da bitmiyor. Eş dost, konu komşu, akraba ve hatta sokaktan geçenlerin bile engelli çocukla ilgili söyleyecek birçok sözü vardır. Bu sözleri tahmin edersiniz. Çoğunluğu sabır telkin eder, kimileri fazla merhametlidir, bazıları durumu görmezden gelerek sizi yok sayar; bazıları da olağanüstü güçler atfederek sizi kahramanlaştırır ama bu kahramanlığınızı kendisi hakkında abuk subuk işler için kullanmanızı ister. Mesela gördüğü bir rüyayı yorumlamanızı, kararsız kaldığı bir durumda “hadi senin içine ne doğuyor?” gibi şeylerde kullanmak için addetmiştir kafasında size biçtiği bu kahramanlık rolünü. İşte bundan sonra kafanız karışmaya başlar. “Evet, ben Ayşe teyzeye göre süper biriyim”, “akıllıyım”, “çok zekiyim”, “Hay Allah pek şimdi Zeki amca niye beni itekledi?”, ““Elif abla niye benim kardeşimi sevdi, rkadaşarımla konuştu ama bana bir şey demedi?” Daha çocuk yaşlarda bu farklılıkları yaşamaya başlarsınız. Ama bunlar sorun değil. Ailenizin olumlu tutumu, sizin güçlü iradeniz ve çelikleşmiş sınırlarınızla bunlarla baş etmeyi zamanla öğrendiniz diyelim ki artık yetişkin bir birey oldunuz. Kendi eviniz var, çalışıyorsunuz, çarşı pazar işleri hep size bakıyor, tatile gitme, seyahat etme ve hayata dair ne varsa yeri geldikçe yaşıyorsunuz. Yukarıdaki insan tiplerleriyle yeri geldikçe yine karşılaşacaksınız (sizi yok sayan, size fazla merhamet eden, sizi kahraman olarak gören ya da sizi küçümseyen vb.). Ama dedik ya bunlar önemli değil. Çünkü daha küçük yaşlarda bunlarla baş etmeyi öğrendiniz. İnsanlar arasındaki bu tutum farklılıkları, engelliler için yapılan çalışmalara da yansımıştır. Dünyadaki her ülke, hatta bir ülkedeki farklı şehirler, engelliler için farklı farklı çözümler

retme yollarına gitmişlerdir. Örneğin tüm dünyanın her yerinde trafikte kullanılan kırmızı ışık “dur” anlamına gelmekte olup yeşil ışık ise “geç” demektir. Oysa görme engelliler için seslendirilen trafik ışıkları için çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Bazı yerlerde konuşan trafik lambaları ışığın durumuna göre, “geçiniz” veya “bekleyiniz” derken bazı yerlerde ise değişik sinyal sesleri kullanılmaktadır, tabii ki pek çok yerde de her ikisi de yoktur. Herhangi bir biçimde görme yetersizliği bulunmayan bir kişi bilgisayar kullanmayı biliyorsa, tüm web sayfalarında rahatlıkla dolaşabilmektedir. Ancak belli standartlara göre tasarlanmayan ya da diğer bir deyişle evrensel tasarım ilkeleri göz önüne alınmadan hazırlanan web sayfaları ekran okuyucularla kullanılamamaktadır. Mesela iş yerinizdeki kullanmanız gereken uygulamalar erişilebilir olmayabilir. Erişilebilirlik de önünüze doğduğunuzdan beri karşılaştığımız tutumlara ek olarak hayatınıza giren bir engel oluverir. Bu konudaki erişilebilir ya da standart olmayan uygulama örneklerini çoğaltmak mümkün. Bu yazıda belirtmek istediğim, standart ya da erişilebilir olmayan uygulamalar biz görme engellilerin yaşam kalitesini düşürerek gereksiz zaman kayıpları ve sinir harpleri yaşamamıza sebebiyet vermektedir. Yeni bir yıla girdiğimiz şu günlerde evrensel tasarım anlayışının tüm dünyada benimsenmesini dileyerek bu tarz standartsızlığa ya da ifte standarda eehe diyerek 2015 yılının herkes için eşit erişilebilir ve engelsiz bir hayat olmasını temenni ediyorum.

Engellilere Yardım İçin Çin Renminbi Topluyoruz

İlke çeperli

homoibretus@gmail.com

İbretliklerin Meleksi Masumiyetlerini Koruma ve Yaşatma Derneği olarak öncelikle hepimizin yeni yılını kutluyor, size bol yardımcı ve bol erdemli bir 2015 diliyoruz.

Yeni yılda da envai çeşit yardım kampanyasına yenilerini de ekleyerek hız kesmeden devam edeceğiz.

Yazının başlığında da belirttiğimiz gibi Türkiye'nin pek çok yerindeki masum meleksi ibretliklere yardım için Çin Renminbi topluyoruz. Bağışlayacağınız her bir renminbi ile her engelliye bir Çin böreği alınacak. Eee ibret Çin'de olsa alınız.

Peki yardımları nasıl yapabilirsiniz? Sakın ha derneğimize gelmeye kalkıp da tezgâhımızı ortaya çıkarmayın! Biz zaten sokağa açacağız tezgâhımızı. O tezgâhlarda sizler için hazırladığımız bol ajitasyon full motivasyon içerikli Azmin Sesi gazetesi ve Umudun Rengi dergisi satıyoruz. Dergilerimiz kuşe kağıda basılı olup bandrol, kontrol, kayıt, teyit yoktur. Haa fiyat ibaresi de koymadık, cüzdandan ne çıkarsa. Adamın 100 Lira veresi tutar da 10 Lira yazısını görürse 90 lira zarara mı girelim?

Haa bu arada bizim olay gayet legal, zabıta gelse toplasa tezgâhı, basarız feryadı "Masum engellilere yardım etmemizi önlediler, engellilere acımadılar" deriz. "Devlet ibretle karşıya gelirse ne oy kalır ne de şatafatlı konvoy! Eee bunu da göze alamaz uzun kovboy.

Neyse biz meselemize dönelim. Tezgâhtaki adam ne bilsin bir Çin Renminbi kaç TL. Onlar sakat, suyun fiyatını bilmez. Siz yardımları lira cinsinden yapın, biz ne işler çeviriyoruz onu mu çeviremeyeceğiz?

Bununla da sınırlı kalamayız, bizim toplum pek sevmiyor okumayı, gazete falan çok satmaz, bizim evdeki yazıcıda basıyoruz ama kazandığımız paranın yarısı kâğıda kartuşa gidiyor, elde kalan dergiler de cabası. Onun için seyyar ibretlerden yardım istedik, Zavallılar evden çıkmış oldular. Hem gariplere şehir turu atırıyoruz, hem de mendil, su, çorap vs. sattırıyoruz. Aynı zamanda "Engellilerin alışma azmine destek için..." ya da "Engellik kermesine bağış için..."

gibi laflarla ortalığın tozunu attırıyoruz (Sakat seyyar satıcılardan farkları, bizimkiler boynuna sakat kimlik kartı asıyor.) Ayrıca, sakat seyyar satıcılar alınmasın. Seyyar satıcılar sattığı ürünleri ön plana çıkarırlar, bizimkiler sadece sakatlığı üzerinden para kazanıyor.

Bizim ibretler iki lafı bir araya getiremediğinden derdini anlatamaz. O yüzden bizzat dernek başkanımız alıyor eline uğurlu seçim sandığını, düşünüyor yollara. Hemen tanırırsınız zaten Sarar veya Pierre Cardin çıkışlı takım elbise giymiş, ipek kravatlı bir adam. (Adam erdi muradına, takılmayın kravatına). O sandığa da TL atın siz boşverin Renminbi.

Ayrıca derneğimizin kadınları arasında renminbi günü düzenliyoruz. Ona da katılıp sıra size geldiğinde topladığımız paraları bize bağışlayabilirsiniz. Bu yöntemi yeni geliştirdik tabii.

Bir başka uygulamamız da masum insanlar için yine masum insanlar aracılığıyla mutlu etmektir (?) Bu masumlar da, kendilerinden isteneni sorgulamaksızın yerine getirenler, yani çocuklardır. İlk ve ortaokul öğrencilerine boş zarflar dağıtıyoruz. (Zarfların üstüne Çin Renminbi yazmıyoruz ki "Örtmenim bizim evde yoktu getiremedim." diyemesinler) Öğretmen bu zarfları, paranın asıl kaynağı olan velilere gönderiyor, çocuklar da bunu ödev bilip kumbaralarındaki tüm parayı zarfa dolduruyorlar. Kısacası biz bir zarf atıyoruz, millet de yiyor. Bizim yaptığımızın yasal olmadığını, valilikten izin almamız gerektiğini söylüyorlar. Olur mu canım, biz Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryollarından izin alıyoruz, o da devletin kurumu sonuçta.

Son yöntemimiz ki en etkili olanı da medyaYI kullanarak büyük para akışları sağlamak. Reytinci yüksek televizyon programlarına çıkıyoruz. Yanımıza da toplumun sempatisini kazanmış, kompleksiz ibretlikleri alıyoruz. İki ajitasyon yapıyoruz SMS'ler yağıyor, paraları saçan saçana.

Eveet, biz her şeyi açık açık anlattık. Gördüğünüz gibi dört koldan saldırıyoruz. Hangi yöntemi seçeceğiniz size kalmış.

Bir Hayalin İz Düşümü

Engin Yılmaz

engin_yilmaz@yahoo.com

Merhaba değerli okurlar. Önce 2015'in hepimize erişilebilirliğin bol olduğu bir yıl olmasını diliyorum. Bu yazımda biraz egoizm yapıp Engelsiz Erişim ailesi açısından 2014 yılını değerlendirmek istedim. Şöyle bir dönüp baktığımda güzel ve heyecan verici projelerin parçası olduğumuzu gözlemliyorum. Projelerin tamamının bizim eserimiz olduğunu söylemiyorum elbet. Çünkü her projenin veya fikrin oluşması bir altyapı, bir birikim ve bir sinerjinin sonucudur. Ve yapay, kısa vadeli ve bir yerlerden hibe almak için yapılan sözde projelerin aksine, bir ihtiyaca yanıt veren ve kendiliğinden gelişen projeler kolektivizmi ve gerçek kitlenin gücünü yansıtır. Bizim parçası olduğumuz çalışmaların da böyle düşünülmesi hepimizi mutlu edecek.

2014 Yılı'nın belki de en heyecan verici olayı bu satırları yazabilmeme vesile olan EEEH dergi oldu elbette. 2013 sonlarında Elif'in önerisiyle bir araya gelen bir avuç çılgın, içlerindeki enerjiyi tüm dünyaya haykırmak istedi ve EEEH dergi doğdu. İnanabiliyor musunuz bir sonraki sayımız 12. sayı olacak. Yani ilk yılını tamamlamış olacak EEEH dergi. Zamanla yazar kadrosu genişledi, okurları arttı ve EEEH dergi hayatımızın vazgeçilmez bir parçası oluverdi. Bu konuyu şimdilik burada bırakıyor, söyleyeceklerimi 12. sayıma saklıyorum. Yalnız, her ay yeni sayıyı hazırlamak için yaşanan telaşı, insanların gönüllü biçimde nasıl titizce bir şeyler yaptığını görmek bu satırları yazarken yine gözlerimi yaşartıyor. Tüm EEEH dergi ekibine iyi ki birlikteyiz diyerek bu faslı kapatıyorum.

Bir Engelsiz Erişim klasiği haline gelen Selen Özel Bilgi Yarışması, geride bıraktığımız 2014'de de yine kalabalık, yine coşkulu, yine unutulmayacak anılara sahne oluyordu. Ayrıca birincilik de nihayet değişiyor, Çağrı, Elif ve Orhan'dan oluşan Bi Alex Değil grubu birinciliği Devrim'in grubundan alıyordu. Selen Özel Bilgi Yarışması yalnızca bir yarışma değil aslında. Türkiye'nin ve İstanbul'un farklı yerlerinden sırf o gün için gelen birçok insanın buluşma ve paylaşma noktası. Bu yılki yarışma gününü yine iple çekiyorum. Bakalım ne sürprizler göreceğiz 2015 Mayısında.

2013 yılı sonunda başlayan Kemal Özceyhan seminerleri 2014 yılında her ay istikrarla devam etti ve bu sene de devam edecek. Engelli çocuk yetiştirme, görme engelliler ve müzik, satranç ve erişilebilirlik, istihdam ve son olarak turizmde erişilebilirlik gibi farklı konuları gündeme taşımayı amaçladı. Haziran ayındaki turizm semineri Setur işbirliğiyle yapılıncaya hem katılım hem hitap ettiği kitle açısından süper bir sezon kapanışına dönüşüyordu. 2014 Kasım ayında tekrar başlayan seminerlerimizde Emin Demirci kitabını anlatırken, Aralık'ın son haftası dokunmatik ekranların bugünü ve geleceği söyleşisi onu izliyordu. 2015 yılı yine birbirinden ilginç konularıyla bizleri bekliyor olacak. Ocak ayı sonunda kör ebeveyn olarak çocuk yetiştirmenin ipuçlarını göreceğiz. Şubat ayı görme engelliler ve spor konusuna sahne olacak. Mart ayına müzik ve erişilebilirlikte çok daha kapsamlı bir seminer amaçlıyoruz. Nisan ayında tezimi bitirmiş olmayı planlıyorum ve sonuçlarını bir Kemal Özceyhan Seminerinde herkesle paylaşmak istiyorum. Umarım başarmış olurum. Mayıs ayında ise Müzeler ve Erişilebilirlik konusu gündemimizde olacak. Ve sezonu Görme engelliler için uzaktan eğitim teknolojileriyle kapatıyor olacağız. Daha çok katılımlı bir seminer dizisi diliyorum.

2014 yılının benim için en gurur verici olayı 15-18 Ekim tarihleri arasında gerçekleştirdiğimiz beyaz baston ve erişilebilirlik festivali oldu. 4 gün gündüz stantları, akşamları etkinlikleriyle dolu dolu, hem aktivizmin hem erişilebilirliğin sonuna kadar hissedildiği müthiş bir olaydı beyaz baston ve erişilebilirlik festivalimiz. İleride çocuklarıma, çocuklarımıza gururla anlatabileceğim bir olaydı. Yine gözlerim yaşıyor en iyisi burada susayım.

Bu arada içinde Engelsiz Erişim aktivistlerinin bulunduğu kişilerce yapılan bazı kampanyaların verdiği sonuçları da atlamamak lazım sanırım. Her şeyden önce iOS kullanıcıları için Braille, varsayılan klavyeler arasına girdi biliyorsunuz. Buraya ulaşırken Apple üzerinde yüzlerce imzadan oluşan kampanyamız, 2013 yılın uygulaması olarak MBraille seçimindeki uğraşımızın da süreçte katkısı olabileceğini varsayabiliriz bence. Ayrıca çıkan Braille klavyenin Türkçe'yi destekliyor oluşu yılın önemli gelişmelerinden biriydi.

Başarıya ulaşan bir diğer kampanyamız da KNFB Reader için yapılan kampanyaydı. Yine yüzlerce arkadaşımız KNFB Reader üreticilerini ileti yağmuruna tuttu ve uygulama çıktıktan kısa bir süre sonra Türkçe'yi de destekledi. Bu kampanyalara destek olan herkese tekrar teşekkür ediyorum bu satırlardan.

2014 Aralık ayı, uzuuun yıllardır hayalini kurduğum bir projenin başlangıcı oluyordu: Engelsiz Eğitim. 2004 yılından bu yana çeşitli eğitimlerin parçası olarak buldum kendimi.

Excel, Word, Power Point, Script, internet gibi çeşitli alanlarda bildiklerimi paylaşma fırsatı buldum. Ve dergimizin bir başka yazarı Engin Albayrak gerek uzaktan, gerek halk eğitim merkezlerinde verdiği eğitimlerle birçok körün bilgisayar öğrenmesine vesile olmuştu. Sarper Arıkan, Çağrı Artan ve Diğer yazarımız Adem Ağabey de verdikleri eğitim ve seminerlerle yıllardır içten bir çaba içindeydi. Yazının başında dedim ya, projeler bir birikimin ve kolektif çabanın ürünü olduğunda değerlidir diye, bizler kendi alanlarında çok değerli işler yapan arkadaşlar bir araya geldik ve Akdeniz Üniversitesi Team Talk odalarını bir okul haline getirdik. Pazartesi cumaya her akşam farklı bir konuda eğitimler planladık. Aslında bu eğitimlerde bizler birer koordinatör görevi üslenip bilgi paylaşmak isteyen, bilginin kimsenin tekelinde olmaması gereğine inananları bir araya getirmeyi amaçladık.

Pazartesi akşamları Adem Ağabey'in günü. Enstrüman akordundan evdeki basit tamirat işlerine, temizlikten yemeğe kadar birçok işi körcül nasıl yaparız diye merak ediyor, sizler de bir şeyler paylaşmak istiyorsanız, pazartesi saat 20.00'da sizleri de bekliyoruz.

Salı akşamları yine aynı saatlerde ben iOS cihazlarını körcül olarak kullanmayla ilgili temel noktalara değiniyorum.

Çarşamba akşamları Sarper Arıkan bu sefer Android cihazlardaki tüm erişilebilirlik ipuçlarını ele alıyor.

Perşembe günleri Çağrı Artan'ın günü. Çağrı sistematik biçimde Mac bilgisayar kullanımını anlatıyor bizlere.

Ve Cuma akşamları Engin Albayrak Ağabey'imiz muhteşem Windows ve bilgisayar birikimini katılımcılara yansıtıyor.

Eğitilmeye katılmak için Team Talk içinde

Eob.akdeniz.edu.tr adresinde kullanıcı adı ve parola kısımlarına "engelsiz eğitim" yazarak girmeniz ve buradan da engelsiz eğitim odasını bulmanız yeterli. Önceki kayıtlara da yine buradan ulaşabilir veya www.dunyayaseslen.com adresindeki engelsiz eğitim bölümünü ziyaret ederek elde edebilirsiniz.

Aslında bu sene bir başlangıç engelsiz eğitim açısından, hayalimiz, bir körün, yalnızca bilişimde değil, hayatın erişilebilir ipuçlarına dair aradığı her bilgiye ulaşabileceği Türkiye'nin Engelsiz Yetişkin Eğitim platformunu kurabilmek.

Yine uçuyorum değil mi? Ama bizler hayallerimizi yaklaştırmakta olan gerçeklerin gölgeleri diye niteleyen bir grup olarak Engelsiz Eğitimi de daha kapsamlı bir eğitim hayalinin iz düşümü gibi görüyoruz. Sizler de bu hayale omuz vermeye var mısınız?

Toplum ve Engelliliğe Bakış

Canan Çam Yücel

canancam@gmail.com

Her sabah yeni umutlarla yollara düşersiniz. Her gün çıktığınız bu yolda birçok fiziki engelle mücadele etmek zorundasınızdır. Evinizden çıkıp kaldırımında birkaç adım atar atmaz, kaldırımın tam ortasında bir elektrik direği karşılar sizi. O kadar dar bir kaldırımdır ki bu, solundan geçseniz kenara park etmiş bir arabanın aynasına takılır kolunuz, sağından geçseniz yanınızdaki apartman boşluğuna düşmemek için çok temkinli olmak zorundasınızdır. Bu engeli aşıp biraz ilerlersiniz, bir bakarsınız, dükkânların önü kasalarla, satılan malzemelerle ya da tabelalarla dolmaya başlar. Kimse düşünmez dükkânının önüne koyduğu bu malzemelerin bir engellinin, bebek arabalı bir annenin ya da yaşlı bir bireyin geçişine engel olacağını. İçinizden bunları geçirirken yolunuza devam edersiniz.

Sadece yayaların kullanımına açık olan, araç trafiğine kapalı bir caddede yürümeye başlarsınız. Bir bakarsınız, dükkânlara malzeme getirmek üzere birçok araç girmiştir bu araç trafiğine kapalı caddeye; kiminin kasa kapağı açıktır, kiminin sağı solu yere indirilen eşyalarla doludur. Çok rahat ilerleyebileceğiniz bu yol önünüze koyulan bu engellerle zorlu bir yola dönüşmüştür; bir an şaşırırsınız, nereden geçeceğinizi bilemezsiniz. Neyse ki önünüze bu engelleri koyanlar o kadar anlayışlıdır ki, eşya taşımayı bırakıp size yardım etmek için büyük çaba gösterirler. Oysa bilmezler ki kendileri engel olmuşlardır size. Bu zihniyetin sahipleri, bir bakarsınız, size tüm gayretiyle yardım eden iyiliksever insanlar olmuşlar. “Haydi, bu engeli de atlattık.” diyerek yolunuza devam edersiniz.

Zaman zaman insanlar yakın takibe alır sizi, nasıl yürüdüğünüze bakarlar. Sürekli gözlemlenmek rahatsız eder sizi, ancak insanoğlunun hoşuna gider farklı olana uzun süre bakmak. Siz de bir süre sonra duyarsızlaşmaya başlarsınız. Onlar bakmaya devam ederken, siz de yolunuza devam edersiniz.

Yollarda gereksiz demirler engeller sizi; boyları kısadır ancak çarptığınızda çok fazla acıtır canınızı. Araçlar girmesin diye konan bu demirler bu anlamda hiç de işe yaramaz, size engel olmaktan başka. Bazen çok işlek bir caddede bile bir trafik lambasına rastlayamazsınız. Bu düzen sizi bir başkasından yardım almaya mecbur bırakır. Kaldırımlarda yürürken seygar

saticuların tezgâhları bir başka engel olarak çıkar karşınıza. Ekmek parası kazanmak için kurulan bu tezgâh sizin rahat bir şekilde yürümenizi engeller. Biraz daha uygun yere çekilmesini istediğiniz bu tezgâhın sahibi nereye gideceğini bilemez; ancak siz de yolun ortasında elektrik direkleri ya da ağaçlar, diğer tarafında seyyar satıcının tezgâhı varken her gün yürüdüğünüz yola yabancı olursunuz.

Yaşadığınız sıkıntılar bunlarla sınırlı kalmaz. Üst geçitlerin ortasına ya da merdiven başlarına oturan dilenciler de cabasıdır. Bir üst geçidin üstünde bile yürürken temkinli olmak zorundasınızdır. Tam bir düzen tutturmuş yürüyorsunuzdur ki bir ses sizin hızınızı keser “sağdan git sağdan.” diyerek. Aklınca size yol göstererek yardımcı olmaya çalışan bu sesin sahibi kendisi bir engel oluşturmuştur yolunuza gitmenize. Bir başka seyyar satıcı, yolunuzda yürürken sanki bir aracı park etmeye yardımcı oluyormuş gibi “abla sola sola sola” diye uzaktan bağırır. Bununla bitmez karşılaştığımız insan tepkileri.

Otobüse bineceksinizdir, durakta bekliyorsunuzdur herkes gibi, oradan birileri sesli anons yapar “özürlü bir bayan var, özürlü bayana yardım edin de öne alalım onu.” der. Siz sürekli anlatmaya çalışırsınız kendinizi, “ben bekliyorum sıramı, sıram geldiğinde binerim” dersiniz ama nafîle. Kim dinleyecek sizi. Sizin tercih etme, istediğinizi seçme hakkınız olduğunu hiç kimse bilmez ya da herkes unuttur. Zorla çekiştirilirsiniz, sıranın önüne geçirilirsiniz. Otobüse bindiğinizde de rahat edemezsiniz bazen. Yine bir ses yükselir ve “özürlü bayana bir yer verin.” der. Zaman zaman da otobüste ayakta giderken birisi sessizce kolunuza dokunur, büyük ihtimalle bir yer gösteriyordur, ancak siz o kişinin nereyi gösterdiğini ya da ne demek istediğini tahmin yoluyla anlamaya çalışırsınız. Artık o kadar sıkılmışsınızdır ki otomatik cevaplar verirsiniz; “yok, ben böyle iyiyim, oturmayacağım.” dersiniz ama bazen daha fazla bu konu uzamasın diye istenilen yere oturmak zorunda kalırsınız. Aslında tüm bu yaşananlar sizin kendinizi ifade edemediğinizden değil de artık insan davranışlarıyla mücadele etmekten yorulduğunuzdan kaynaklanmaktadır.

İş yerinize yaklaşmışsınızdır artık, “Şu caddeyi de geçeyim de bugün de işyerime varayım.” diye geçiriyorsunuzdur içinizden. Size yanan yeşil ışıkla karşıdan karşıya geçmeye çalışırken birden yaya geçidinin üstünde hızını kesemeyip ancak durabilmiş bir araçla karşılaşırsınız ya da yolun tam karşısında yaya geçidinin üzerinde durmuş ve yolcu almak için bekleyen bir ticari taksi keser yolunuzu. Taksiciyi uyarırsınız; “Aracınızı yaya geçidinin üzerinden çekermisiniz?” diye. Taksici size öneride bulunur; “Aracın önünden geçebilirsiniz.” der. Hiçbir yasanın yaptırımının uygulanamadığı bu ülkede kendi zorluklarınızla baş başa bırakılırsınız.

Bu zorluklar, sizin görme yetersizliğinizin size getirdiği sorunlar değil, bu düzensiz düzenin, devletin eksikliklerinin ve toplumun bilinçsizliğinin önünüze çıkardığı engellerin bir sonucudur.

Belli yolların belli kısımlarına sarı çizgiler koyarak sizi sadece o sarı çizgilere mahkûm etmeye çalışan, caddenin bir tarafına sesli ışık koyarken diğer tarafına koymayan, yol ortasına ağaç veya elektrik direği diken bu zihniyet, engellilerin önündeki en büyük engeldir. Bu zihniyeti değiştirmek için elinden gelen çabayı göstermeyen, her şeyi kolay elde etmeye çalışan, sokaklarda şarkı söyleyerek elinde zarflarla para toplayan engelli zihniyeti de bu düzenin böyle gitmesine çanak tutmaktadır. Umarım, yeni bir yıla girdiğimiz bu günlerde yeşerttiğimiz umutlar boşa çıkmaz ve hem engelliler içinde bulunulan düzeni değiştirmek için üzerine düşeni yapar hem de engellilerin önüne engel koyan bu zihniyet gerekli bilinci kazanır. Her alanda eşit fırsata sahip olacağımız toplumsal bir yaşam dileğiyle.

Turkcell Hayal Ortağım, Yol Arkadaşım

Gamze Sofuoğlu

sofuoglugamze@gmail.com

Ben 2015'te yayımlanan bu ilk yazımda, Turkcell'in Young Guru Academy (YGA) iş birliğiyle yürüttüğü Turkcell Hayal Ortağım servisinden kısaca bahsedip servis içerisinde yer alan Yol Arkadaşım kategorisini ve içerisinde bulunan İstinye Park yeniliğini sizlerle paylaşacağım. Turkcell Hayal Ortağım servisi, görme engellilerin haberlere, güncel köşe yazılarına, eğitimlere, kitaplara, konum bilgilerine, kapalı alan navigasyonu gibi pek çok içeriğe ulaşabilecekleri bir servis.

Öncelikle, servise üç farklı platformdan ulaşmak mümkün. İsterseniz 8020'yi arayarak, isterseniz Turkcell Hayal Ortağım uygulamasını iOS veya Android cihazlarınıza yükleyerek, isterseniz de www.hayalortagim.com/ adresine girerek bu servisten yararlanabilirsiniz. Tüm içeriklere ulaşabilmeniz için platforma üye olmanız gerekiyor. www.hayalortagim.com/ adresindeki formu doldurduktan sonra raporunuzu verilen faks numarasına fakslayarak ya da mobil uygulamadan yine üyelik formunu doldurup raporunuzun fotoğrafını çekip uygulama üzerinden göndererek servise üye olabilirsiniz. Kırk sekiz saat içerisinde üyeliğiniz onaylanacaktır.

şimdi gelin üye olduktan sonra içeride sizi nelerin beklediğine de bir göz atalım. İlk kategorimiz haberler. Siyasetten spora, ekonomiden sağlığa, engelli haberlerinden bilim ve teknoloji haberlerine pek çok güncel haberi takip etmeniz mümkün. Diğer kategorimiz ise köşe yazarları kategorisi. Bu kategoride de Ahmet Hakan'dan Can Dündar'a, Cüneyt Özdemir'den Çetin Altan'a, Etyen Mahçupyan'dan Gülse Birselle, Selim İleri'den, Soner Yalçın'a, Taha Akyol'dan Yılmaz Özdil'e yaklaşık yüz elli köşe yazarının güncel yazıları takip edilebiliyor. Kitaplar kategorisinde ise, Milli Kütüphane'nin arşivinde yer alan binlerce kitabı dinlemek mümkün. Eğitimler kategorisinde, satranç eğitimlerinden şarap üzerine eğitime, Jazz'ın gelişiminden NLP eğitimine, Rock'ın tarihinden teknoloji eğitimlerine kadar pek çok bilgiye ulaşabilirsiniz. Ve ayrıca Turkcell Akademi'de yer alan eğitimlerin birçoğundan yararlanabilirsiniz. Dergilikte ise, Lezzet, Tempo, İstanbul Life, Chip Online, Harvard Business Review gibi dergileri takip edebilirsiniz. Bilgi Servislerinde de, hava durumu, döviz kurları, astroloji, goller cepte gibi köşeleri ulaşmanız mümkün.

Gelelim bu yazının geri kalanında anlatacağım Yol Arkadaşım kategorisine. Öncelikle bu kategoriden bulunduğunuz yerin lokasyon bilgilerine ulaşabiliyorsunuz. Aynı zamanda size en yakın hastanenin, eczanenin, okulun, sinemanın, restoranın, caminin, gece kulübünün, banka şubesinin, otelin, noterin, karakolun, taksi durağının vs. adreslerini, telefon numaralarını ve size yaklaşık ne kadar uzaklıkta buldukları bilgilerini öğrenebiliyorsunuz. Bu kategori içerisinde, ileride onlarca benzerinin ekleneceğini umduğum, 2 Aralık 2014'te lansmanı yapılan bir de İstinye Park yeniliği var.

İstinye Park demişken, alışveriş merkezlerine karşı beslediğim duyguları sizinle paylaşmak istiyorum. İstinye Park'ta ne yapıldı sonra anlatacağım.

Vakit geçirmekten keyif almadığım mekânları düşündüğümde, alışveriş merkezleri genelde ilk sıralarda gelir aklıma. Havasız, kalabalık, gürültülü, karışık, çok karışık, acayip karışık... Eğer alışveriş merkezlerini sadece çok fazla şey satın almak zorunda olduğunuz zaman alışveriş yapma işlemini hızlıca halledip bitirme imkânı sağladığı için kullanıyorsanız; kalabalık, gürültülü ve havasız olmasını tolere edebiliyorsunuz bu büyük, karmaşık, düzensiz yapıların.

Ama şu karışık olması, çok karışık olması, acayip karışık olması problemini nasıl çözeceğiz? Bir görme engelli olarak bu noktada tıkanıp kalıyorum. Bir kere kendinize işaret olarak belirleyebileceğiniz pek fazla ipucu bulunmuyor buralarda. Kaldırımın ortasındaki bir direk, tümsekler, dönüşler, kaldırımlar, mazgallar, sesler, kokular, hissedilebilir yüzeyler, denizden gelen esinti, araba sesleri bunlar bir körün olmazsa olmaz ipuçları. Kumbaracı Yokuğu benim için Tünel'e doğru yürürken soldaki sokaklardan biri olmasından çok, ADA Müzik'in karşısındaki dik yokuğu. ADA Müzik'ten gelen melodileri duyunca anlarım ki Kumbaracı'nın oralardayım. Taksim Meydanı'ndan Cihangir'e doğru yürümek istediğimde ise, Sıraselviler'in girişindeki kebaşçılardan gelen kokular yönlendirir beni.

şimdi bir alışveriş merkezinde bu tarz ipuçları kullanabilmek ne kadar mümkün bir düşünelim. Yemek kokularını kullanayım desem, bütün restoranlar aynı yerde toplandığı için bu pek işlevsel olmuyor. Mağazalarda çalınan müziklerden bir ipucu çıkarayım desem, müzik çalınmayan bir mağaza bulmak imkânsız olduğundan bu da işe yaramıyor. Hissedilebilir yüzey de yok, zemin de değişmiyor ki oradan bir şeyler çıkarayım.

Her körün, aslında herkesin, kendine göre bir alışveriş çözümü vardır; ama ben kendiminkilerden biraz bahsedeceğim tabii. Ya tarzımı, ihtiyaçlarımı iyi bilen birisiyle alışverişimi yapıyorum ki bu en az tercih etmeye çalıştığım yöntem, ya alışveriş merkezlerinde sadece kolayca bulabileceğim mağazalardan alışverişimi tek başıma yapıyorum, ya da kökten çözüm, hiç alışveriş merkezleriyle filan uğraşmıyorum. Saydığım bu üç yöntemin de dezavantajları avantajlarından fazla. Birisiyle alışverişe gittiğimde, bu kişiyi yormuş olma düşüncesi, sıkılmış olma ihtimali beni çok rahatsız ediyor ve şöyle ağız tadıyla seçenekleri değerlendiremeyip bir şeyi bulur bulmaz alıyorum. İkincisinde de, bir iki mağazaya takılıp kalıyorum, yenilik yapmak imkânsızlaşıyor, bunların dışında bildiğim mağaza sayısı da çok az oluyor. Üçüncüsünde ise alışveriş işini topluca ve benim için en mühim olanı, hızlıca yapıp bir kerede halletme imkânım olmamış oluyor.

İstinye Park'ta ne oluyor peki. İstinye Park'a gittiğinizde önce bluetooth'unuzu açıyorsunuz, sonra da Turkcell Hayal Ortağım Servisi'ni. Evet, artık önünden geçtiğiniz her mağazanın adını ve kategorisini (Örneğin; Zara – Hazır Giyim, CaffeNero – Yiyecek İçecek) sesli bildirimlerle, bu alanlara yerleştirilen beaconlar sayesinde öğrenebiliyorsunuz. Ayrıca, asansör, tuvalet, acil çıkış gibi mağaza dışı önemli noktalar için de sesli bildirim alıyorsunuz. İsterseniz gitmek istediğiniz mağazayı seçip hedefinize ulaşana kadar sesli bildirim almayı tercih edebilir, isterseniz de hiçbir hedef belirlemeden serbest dolaşım modunda alışveriş merkezini gezebilirsiniz.

Birazcık da sistemin çalışma mantığından bahsedeyim. Ama ondan önce kafanızda canlanması açısından İstinye Park'ın mimari yapısını kısaca betimleyeceğim. Ana kapıdan girdiğinizde tam karşınızda ortası boş büyük bir çember var. Saat üç yönünde adı Bulvar olan U şeklinde bir koridor, saat on iki yönünde Meydan isminde yine U şeklinde bir koridor ve saat dokuz yönünde de Park isimli yine U şeklinde bir koridor var. Tüm bu koridorlar çemberin etrafında yer alıyor. Bu koridorlar arasında ve koridorlarla giriş çemberi arasında da çeşitli kesişim yolları bulunuyor. Her kesişim noktasında hangi kesişim noktaları arasında bulunduğunuzun bilgisini alabiliyorsunuz (Örneğin: Giriş Çemberi'yle Meydan bloğu kesişim noktası). Ayrıca her mağazanın bir de numarası mevcut. Yani siz bir mağazayı arattığınızda, mağazanın ismiyle birlikte hangi koridorda bulunduğu ve numarasının ne olduğu bilgisine de ulaşıyorsunuz (Örneğin: Nine West – Hazır Giyim – Bulvar 10). Bu bilgilerin şöyle bir önemi var, doğru koridorda mısınız onu anlıyorsunuz ve numaraları takip ederek de doğru istikamette yürüyüp yürümediğinizi kontrol edebilirsiniz. Siz Meydan bloğundaysanız ve

gideceğiniz yer Park bloğundaysa, bloklar arasındaki kesişim noktalarında verilen kesişim bilgilerinden koridordan koridora rahatça geçiş yapabiliyorsunuz. Siz Bulvar bloğu no 20'deyken ve bir sonraki numara 21 olduysa, Bulvar bloğu no 13'e gitmek için ters yönde yürüdüğünüzü anlamış oluyorsunuz.

2 Aralık'ta lansmanı yapılan bu yeniliği pek çok görme engelli deneyimledi ve İstinye Park yeniliğiyle alakalı beğendikleri, beğenmedikleri, şöyle olsaydı böyle olsaydı daha iyi olurdu dedikleri her şey Turkcell çalışanları ve YGA gönüllüleri tarafından gelecekte dikkate alınmak üzere not alındı.

Size Turkcell Hayal Ortağım içerisinde bulunan son bir kategoriden daha bahsederek yazımı sonlandıracağım. Hayal Ortağım kullanıcılarının servisle alakalı tüm şikâyetlerini, isteklerini, eleştirilerini, yeni fikirlerini ulaştırabildikleri bir de öneri kategorisi var. Görme engellilerin hizmetinde olan bir servis, kullanıcılarından gelecek geribildirimler sayesinde çok daha hızlı ve doğru bir şekilde gerçek ihtiyaçlara cevap verebilecek bir seviyeye gelecektir. Bu yüzden, bu kategori var olan ve eklenecek tüm içerikler üzerinde de büyük bir öneme sahip.

Hepimize eşit, erişilebilir ve engelsiz bir 2015 diliyorum.

Bağırsakla Empati

Merve Karakol

mrvkarakol@gmail.com

Aranızda pek çok kişi, mutlaka birileri için empati yapmıştır. Peki, bağırsağınızla empati yapmanız oldu mu? Aaa! Hiç olmadı dediğinizi duyar gibiyim. Benim hemen hemen, her dışarı çıktığımda ve özellikle ilk defa gideceğim bir yere oluyor. Neden mi? Çünkü bundan önce yaşadığım tecrübelerle dayanarak, öncelikle ortopedik engelli olarak birçok engeli aşmam gerekiyor. Gelin bu engeller neymiş birkaç örnekle birlikte bakalım. Yaklaşık iki sene önce İstanbul'da bulunduğum sıralar, kardeşim ve arkadaşlarımla birlikte Beşiktaş sahiline kahve içmeye gittik. Biraz hoş sohbetten sonra, her insan gibi benim de tuvaletim geldi. Kardeşimle gezinirken umumi tuvaleti bulduk. Bulduk bulmasına da tuvalete erişmem için öncelikle aşağıya doğru on beş merdiven inip aynı şekilde çıkmam gerekiyordu, o yüzden burayı es geçip yakınlarda başka bir yer aramaya koyulduk. Az bir mesafede benzin istasyonunu görünce sevindim. Ama içeri girince klozetin olmadığını gördük. Şimdi ne yapacağız derken benzin istasyonunda çalışan bir görevliye meramımızı anlattık. O da içeride personelin kullandığı klozetli tuvaletin olduğunu söyledi. Tamam, artık bir sorun yaşamadan ihtiyacımı görebileceğimi düşündüm. Personel kapıyı gösterdi göstermesine de, bu seferde benim tekerlekli sandalye o daracık kapıdan girecek gibi değildi. Allahtan destekle beş on adım atabildiğim için kardeşimin yardımıyla, sandalyemi kapı dışında bırakarak güç bela ihtiyacımı karşılayabildim. Başka bir gün de ise, ailemle yaşadığım yer olan Manisa Salihli'de mangal yapmak için Kurşunlu Kaplıcaları'nda piknik alanına gittik. Yemek yedikten sonra biraz gezintiye çıktık. O sırada benim yine tuvalet ihtiyacım geldi. Hemen tuvaletlerin olduğu yere doğru ilerledik.

İlerledik ilerlemesine de, bu seferde karşıma turnikeler çıktı. Turnikeler çok dar olduğu için, yine tekerlekli sandalyemle geçmem mümkün değildi. Ben de arkadaşımı çağırarak, beni kucaklamasını rica ettim. Bir yandan arkadaşım beni içeri taşıırken, kardeşim de tekerlekli sandalyemi katlayıp turnikelerden geçirdi. Bu şekilde sağ salım tuvalete erişmiş oldum. İşim bittikten sonra aynı ritüeli tekrar yapmak zorunda kaldık.

Son olarak, yakın zamanda yine İstanbul'a geldim. Kuzenlerimle Kuruçeşme'de bir cafeye gitmeyi kararlaştırdık. Burada da yine tuvaleti ziyaret etmem gerekti. Burada girişte bir sıkıntı

ile karşılaşmadım fakat girdiğim tuvaletin iç kapısı dar olduğu için benim kapım maalesef kapanmıyordu. Biz de tuvaletteki insanların çıkmasını bekledik. Tuvalet tamamen boşalınca, kuzenlerimden biri dış kapıyı tuttu ve büyük bir stres ve acele ile ihtiyacımı karşılayabildim.

Yukarıdaki örnekleri çoğaltmak mümkün olduğundan, her dışarıya çıktığımda insanlardan çok, bağırsaklarımla empati yapmak zorunda bırakılıyorum.

Çift engelimin olması sebebiyle, dışarı çıktığımda mutlaka yanımda birileri olduğu için bu tür engelleri aşmak olası olsa da, yukarıdaki zorlukları ortopedik engelli birinin tek başına aşması mümkün değil.

Sosyal sorumluluk adına, basın ve medyada sakız gibi çevrilen mavi kapak kampanyaları, omurilik felçliler için toplanan akülü sandalye bağışları ve sokaklarda bizlere sorulmadan toplanan yardımlardan önce, insanların en temel ihtiyacı olan tuvalet gereksiniminin engelsiz, eşit ve erişilebilir olarak düzenlenmesi gerekiyor.

Sesli ATM Meselesi

Engin Albayrak

mealbayrak@gmail.com

Merhaba,

Herkese iyi yıllar diliyorum.

Dergimizin üçüncü sayısında Mürşide Vural; konuşan para çekme makinelerinden söz eden, bu makinelerin hangi ülkelerde ne kadar yaygın olduğu, kullanılabilirlik durumları gibi bilgileri de içeren Konuşan ATM'lerin Geleceği başlıklı güzel bir yazı yazmıştı. Aslında ben de uzun zamandır bu konuyu düşünüyorum. Kendi görüşlerime geçmeden önce, Mürşide'nin yazısından birkaç alıntı yapmak istiyorum:

İlk sesli ATM 1997 yılında Kanada'da hizmete girmiş, 500000 Kanada dolarına mal olmuştur. Citybank ATM'leri dokunmatik ekranlıydı ve görme engellilerin işlem yapabilecekleri fonksiyon tuşlarına sahip değillerdi. Bu anlamda mühendislik ve araştırma açısından iyi birer deneyimdirler. Bankanın tüm ATM'leri konuşma özelliğine adapte edildi. Türkiye'de konuşan ilk ATM 2010 yılında hizmete sunulmuştur. Artık bankamatik üreticileri bankamatikleri kulaklık takılabilecek özellikte ve konuşma yazılımlarının yüklenebileceği biçimde üretmektedirler.

Mürşide'nin bu güzel yazısının tamamını okuduysanız, yoğun bir emek ve araştırma ürünü olduğunu takdir etmişsinizdir. Okumadıysanız şu adresten okuyabilirsiniz:

http://engelsizerisim.com/eeeh/yazi/11/konusan_atmlerin_gelisim_sureci

Dünyanın farklı ülkelerinde sözünü ettiğimiz konuda neler yapıldığını bu yazıdan öğrenmiş olduk, arkadaşşıma bu bilgileri paylaştığı için teşekkür ediyorum.

Adı geçen yazıdan anlaşılıyor ki, tüm dünyada bu konuda özel makineler yapılması yolu izlenmiş. Üstelik bu özel makineler, diğer para çekme makinelerinde bulunan seçeneklerin sadece bazılarını barındırıyor. Yani, yine körler için ayrımcılık yapılıyor. Hem de en negatifinden.

Gören bir müşteri isen, kullandığın makinedeki onlarca seçenek arasından dilediğini kullan, körsen zaten çoğunu kullanamazsın. Onlar senin için doğru seçenekleri belirleyip hazır etmişler. Neyine yetmiyor?

Gören bir müşteriysen, istediğin para çekme makinesinden yararlanabilirsin, körsen kentin diğer ucundaki makineye kadar gidiver bir zahmet. Ne var canım! Spor yapmış olursun. Bir de körler için spor yapma olanakları kısıtlı diyorlar... Uygun bir para çekme makinesi ararken hem spor yapmış oluyoruz, hem yolda birçok insandan yardım isteyerek sosyalleşmiş oluyoruz. Bu güzel olanakları bize bağışladıkları için bankalara teşekkür etmeyi de unutmazsak sorun yok.

Peki ya ama ATM olarak bilinen bu para çekme makinelerini konuşurken gerçekten bu kadar zor mu? Bana kalırsa hiç de değil. Hatta çok kolay ve oldukça masrafsız olabileceğini düşünüyorum. Öncelikle, söz konusu yazıdan şaşkınlıkla çıkardığım bir sonucu yazayım:

Bu konudaki çalışmaların tamamı, körler için özel olarak tasarlanan ve oldukça pahalıya mal olan sistemler öngörüyor. Aslında buna şaşırmanın gerek. Körler için yapılan çalışmalar ve kullanıma sunulan ürünler genellikle olması gerektiğinden çok yüksek fiyatlarla pazarlanıyor. Gerekçe de hazır. Pazar payının küçük olması ve özel tasarım gerektirmesi. İyi de, konumuzla ilgili geliştirmelerin bu kadar pahalı ve özel olmasına gerek yok ki?

Bildiğim kadarıyla her banka, müşterilerine kolaylık sağlamak için telefon bankacılığı sistemine sahip. Bu sistemlerde, sesli yanıt sistemi adı verilen bir teknoloji kullanılıyor. Sistemin telefon numarasını tuşladığınızda bir ses sizi karşılıyor ve sisteme giriş bilgilerinizi tuşlamanızı istiyor. Müşteri numaranızı ve şifrenizi tuşladığınızda, hangi işlem için hangi tuşa basmanız gerektiği sayılıyor. İsteddiğiniz işlemin tuşuna basarak her türlü bankacılık işleminizi yaptırabiliyorsunuz. İsteddiğiniz zaman bir tuşa basarak canlı bir görevliye bağlanıp, işlemlerinizi o görevliye de yaptırabiliyorsunuz.

Bu sistemi para çekme makinelerinde de kullanabilmeniz nasıl olur? Makineye kulaklığınızı taktığınız anda sesli yanıt sistemine bağlansanız ve “lütfen kartınızı takın.” anonsunu duyunca kartınızı taksanız... Kart yuvasının ve diğer bölümlerin yerini bulmak için yardım tuşuna basıp bilgi alabilmeniz... Makinenin ekranındaki tüm menü seçeneklerini sesli olarak duyup istediğiniz seçeneği seçebilirsiniz... Seçtiğiniz seçeneğin gerektirdiği tüm işlemleri yine sesli olarak dinleyip, gerekli komutları girebilirsiniz... İsteddiğiniz zaman bir tuşa basarak canlı bir

müşteri temsilcisine bağlanıp, tıpkı telefondan yaptığınız gibi istediğiniz işlemi, para çekme dahil, söz konusu görevlinin gerçekleştirmesini sağlayabilmeniz. Size de sadece paraları makineden almak kalsa...

Tabii, telefondaki sesli yanıt sisteminden farklı olarak, bazı menü seçeneklerinin sisteme eklenmesi gerekecek. Örneğin; para çekme, para yatırma, fiş alma gibi. Ama bu eklemeler zaten kullanımda olan bir sistem üzerinde bir iki değişiklikle hemencecik yapılabilir, ek bir maliyet de getirmez. Son yıllarda yaygınlaşan dokunmatik ekranlı para çekme makinelerinde de aynı sistem kullanılabilir. Sadece, makineye bir mekanik tuş takımı bağlanması yeterli olabilir. Bir başka seçenek de, bu tür makinelerin cep telefonları üzerinden de yönetilebilmesi olabilir.

Bu türden önerilerin birçoğumuzun aklından geçtiğini biliyorum. Ben dünyanın en akıllı insanı olmadığımı göre, buna benzer fikirler başkalarının da zihninde zaman zaman yanıp, sönyordür tabii. Özellikle bir tek ATM için 500.000 dolar isteyen firmadaki koca koca mühendislerin buna benzer bir çözümü düşünememiş olduklarını sanmıyorum.

O halde sorun nerede sizce?

Biraz düşünün bakalım. Bir sonraki sayıya dek bu konudaki görüşlerinizi bekliyorum. Bakalım aynı şeyi mi düşünüyoruz?

Görüşlerinizden söz etmişken, geçen sayıdaki yazıma gösterdiğiniz ilgiye ve bana ilettiğiniz mesajlara teşekkür ediyorum. Özellikle Sevgi Bulut ve Umut Korkmaz'ın yazdıklarından bir bölümü buraya almak istiyorum

Umut Korkmaz:

Abi ellerine ve yüreğine sağlık. Kesinlikle ve kesinlikle hayallerini okuduktan sonra görme ile ilgili hiç bir özlem ve istek geçmedi aklımdan. Benim de en büyük hayalim erişilebilir org ve uydu alıcı cihazlar şimdilik. Aslında uydu alıcıların android ve linux tabanlı olanları var. Ya bunlarda bir düzenleme yapılabilir. Ya da yazılımcıları sırf bu cihazlar için dahili bir ekran okuyucu yazabilirler. Bu cihazı da kumandaya eklenecek bir tts tuşu ile dilediğimiz zaman okuyucuyu açıp kapayarak hem görenler hem de körler için kullanacağız. Beni de hayallere daldırdın abi. Tekrar yüreğine sağlık.

Sevgi Bulut:

Gerçekten hayallerinize sağlık. Önce hayal edeceğiz ki sonra da hayaller gerçekleŖecek öyle değil mi? Tabii ki, bizim için kendi engelimizi bertaraf edecek engeller ortadan kalksa bize ne engel olabilir ki? Engellerimizi hissettirmeyecek bir yaŖam içerisinde olursak engelimiz bize engel olmaz diye düşünüyorum. Umarım önümüzdeki günlerde bizler için daha erişilebilir bir yaŖam bizi bekliyor olur. Sevgiler.

Görüşlerinizi beklediğimi bir kez daha anımsatarak Ŗimdilik gidiyorum. Ŗubatta görüşürüz.

Bastonun Gücü Adına

Deniz Aydemir Döke

daydemird@gmail.com

Bu yazımda namı değer körler ve sihirli değneklerinden bahsetmek istiyorum. Sihirli değnek mi diyenleriniz olmuştur. Ben gerçi danışanlarıma psikolojik danışma sürecinde danışanın ve danışmanın sorumluluklarını anlatırken “Benim bir değneğim var ama sihirli değil” desem de, aslında bu değnek benim için sihirli. Oryantasyon ve hareket (orientation and mobility) denilen iki terim bir körün hayatının kilididir. Bir körün bu iki becerisi ne kadar iyiyse, bağımsız yaşama becerisi de o kadar artar. Oryantasyon, uzay boşluğunda nerede olduğunu anlayabilme, hareket ise bir yerden başka bir yere güvenli bir şekilde gidebilme şeklinde tanımlanıyor. Bu ikisi birlikte bağımsız hareket kavramını oluşturuyorlar. Bağımsız hareket için oryantasyon farklı duyuların anlamlı biçimde kullanılmasıyla sağlanıyor. Örneğin akşam vakti güneşi yüzünüzde hissediyorsanız batıya dönuksünüz demektir. Körlerin ve ciddi biçimde görme kaybı olanların bir yerden bir yere bağımsız gidebilmeleri için bir bağımsız hareket gereğine ihtiyaçları vardır. İşte bu sihirli gercin adı: Baston.

Baston, çok basit bir gereç, körlerin önünde ne olduğunu anlamak için kullandığı bir dürteç. Bu dürteci kullanmak, kullanabilmek pek çok farklı özelliği bir arada bulundurmaya gerektirir. Öncelikle baston kullanmayı gerektirecek kadar görme kaybınızın olması ve baston denen sihirli değneği nasıl kullanacağınızı bilmelisiniz. Bunlar ön koşul olmakla beraber yeterli değildir maalesef. Bastonu eline alıp sokağa çıkabilmek her babayığidin harcı değildir.

Baston görme yetisi olan herkese, yediden yetmiş yediye, “ben körüm” deme cesaretini gösterebilmektir. Bu cesareti toplamak ise kişinin körlüğü nasıl tanımladığıyla ilgilidir. Körlüğün olumsuz ve belli edilmediği zaman daha normal olduğunu hisseden kişiler vardır. Bu kişilerden duyabileceğiniz cümlelerden bazıları şöyledir: “Diğerleri kör olduğumu anlarsa bana acırlar. Ben aslında görüyorum da işte karşıdan karşıya kendim geçemiyorum. Bizim yan apartmanda oturan falancalara kendim gidiyorum da başka bir yere kendim gidemiyorum. Ben tanıdığım yerlerde kendim yürüyebiliyorum ki, ne gerek var bastona”. Bu grup körlerin sorunu kör olduklarını kabullenip bu durumu kendi kimliklerinin bir parçası haline getirememiş olmaları. Az görenler için durum biraz daha karmaşıklaşır, bu kişiler gerçekten tanımadıkları yerlere de kendileri gidebilmekte ama zaman zaman görme

kayıplarından dolayı güçlük yaşamaktadırlar. Bazen az görenler için yardım istemek de sorun olmaktadır. Ellerinde baston olmadığından, birine “Gelen otobüs hangisi?” deseler, karşıdakinden “Okuyamıyor musun?” gibi bir cevap alırlar. “He doktora yapıyorum ama halen okuma yazma öğrenemedim, ne yaparsın” demek geliyor insanın içinden. Ya da “Ben az görüyorum” dese, “Neden gözlük takmıyorsun?” sorusunun muhatabı olur kör kişi.

Amerika’da az görenler de işaret bastonu denilen kısa bastonları ellerinde taşıyabiliyorlar, işaret bastonunun görevi başkalarına görme yetersizliğiniz olduğunu anlatmak. Neyse az görenlerin araftaki durumlarıyla ilgili daha fazla atıp tutamayacağım zira azcık görmemi az gören olarak tanımlamıyorum.

İnsanın kör olduğunu kabul etmesi kolay bir şey olmayabilir. Toplumun genelinden farklı olmak, hele bir de bu farklılık hayatınıza olumsuz yorumlanarak yansiyorsa, kabul etmesi daha da zor bir durumdur. Ben ilk bastonumu ortaokul yıllarımda edindim, baston çantamda dururdu. İlki; çok cici kısa katlanır ve alüminyum bir bastondu, alüminyum olmasına rağmen hiç yamulamadı, zira ben onu neredeyse hiç kullanmadım. Ben körler okuluna gitmedim. 13 yaşıma gelene kadar da hiçbir körle tanışmadım. Düzenli olarak göz doktorlarına gittim ama hiçbir doktor tarafından körlerin neleri nasıl yaptıklarıyla ilgili bir şey öğrenmedim. Aslında bu doktorların işi değil. Doktorların en büyük sorumluluğu görmeyen birini ilgili rehabilitasyon kurum veya kişilerine yönlendirmek. Benim küçüklüğümde şimdiki eksik rehabilitasyon hizmetleri bile yoktu, olandan biz haberdar değildik. Ailem bilebildiği kadar beni destekledi. Ankara’ya taşındıktan sonra, Altı Nokta Körler Derneğini öğrendik, sonra babam, annem ve biraz büyüdükten sonra da ablamla derneğe gitmeye başladım. Derneğin kütüphanesinden kaset alıyordum, bir de lise yıllarımda kısa bir bağımsız hareket kursu aldım. Bastonumu aktif olarak kullanmaya üniversite yıllarıyla başladım. Malum artık büyümüştüm ve babamın ya da annemin kol çantası olmak lise yıllarında kalmalıydı. Arkadaşlarımla takılmak istiyor, onlarla plan yaparken eve nasıl döneceğimi hesaplamak istemiyordum. Benim bağımsız hareketim geliştikçe, hayat daha eğlenceli olmaya başladı. Lise yıllarında okulun kantinine kendi başına gidemeyen, arkadaşlarından yardım isteyen ben, şimdi yaşadığım şehirde bir yere gitmeyi bırakın, başka şehirlere, başka ülkelere kendim gidiyorum.

Bağımsız hareket sadece bir yere gidebilmek değildir. Bağımsız hareket okula gidebilmek ve okuldaki arkadaşlarıyla denk olabilmek, sürekli yardım alan kişi olmamaktır, bağımsız hareket; “annem, babam olmazsa ben işe, okula, hastaneye nasıl giderim” korkusundan kurtulmaktır. Bağımsız hareket iş ararken farklı şehirlerdeki iş imkânlarını

değerlendirebilmektir. Bağımsız hareket, bara ya da camiye kendin istediğin zaman gidebilmektir. Bağımsız hareket sevgili yapmak, hatta sevgiliyi her buluşmaya birlikte yanında götürdüğün arkadaşına kaptırmamaktır. Bağımsız hareket sevgiline, eşine, annene ya da babana mecbur olmamak, kimseye minnet duymamak, birine küsebilme hatta gerektiğinde o kişiyi hayatından çıkarabilmektir. Bağımsız hareket çocuğunu canlı baston olarak kullanmamak, çocuğuna ebeveyninin güvenliğinden sorumlu olmaktansa çocuk olmak hakkını vermektir. Bağımsız hareket kendine güvenmektir. Burada okuduğum bilimsel bir yayından bahsetmenin yerinde olduğunu düşünüyorum. Bell ve Mino'nun 2013'de 1056 kör yetişkinle yaptığı çalışmada, baston kullanan görme engellilerin kullanmayanlara göre daha çok iş bulabildiği saptanmış. Yani bizim sihirli değneğin sihirli olduğuna dair elimizde somut kanıtlar mevcut.

Bağımsız hareket bizim sihirli değnekle geliyor ama bu değneği taşımak kolay olmuyor. Kör ve eli sopalıysanız, sokaktaki insanın davranışları pek cesaretlendirici olmayabilir. Size gerçekten acıyarak davranabilirler. Sizin onlardan daha az olduğunuzu size anlatmak için ellerinden geleni yaparlar. Siz öyle kendinize güvenerek elinizde baston, işinizde gücünüzde bir yerlere giderken mesela, “Cık cık hiç mi kimsesi yok” “Allah kolaylık versin” gibisinden şeyler söyleyerek tepenizdeki tasın civatalarıyla oynayabilirler. Tabii size öyle uzaktan acıyarak söylenmekle yetinmezler bazen. Diyelim ki şehirlerarası yolculuk yapıyorsunuz, şu rahat koltuklardan birini aldınız, yani yanınızda hemcinsiniz olan başka bir yolcu yok. Mola yerine geldiniz, muavinden tualete gitmek için yardım istediniz, aldığımız cevaplardan biri şu olabilir: “Seni neden böyle tek başına salıverdiler?”. Bu soru yine nasıl cevaplayacağınızı bilemeyeceğiniz türden. Ya da diyelim kaldırımın ortasındaki bir tabelaya kafa göz daldınız, siz belediyeye içinizden ya da dışınızdan sayıp söverken amcanın teki gelip “Ama sen de dikkatli olacaksın yürürken” diye bir yorum yapabilir. Ya da zorla yardım etmek isteyenler, yardım istemeyince atarlananlar olabilir. Hele bir bağımsız hareket etmeye başlayın, ne hikâyeler biriktireceksiniz.

Peki, insanların bu abuk sabuk tepkileriyle başa çıkmanın yolu nedir? Bu soruya kesin bir cevabım olsun isterdim. Ama yok maalesef. Bu çok bilinmeyenli bir denklem, kaçınıcı dereceden olduğu da kişiye göre değişir. Bastonu alıp sokağa çıktığımızda işinizi kolaylaştıracak bazı özellikler vardır. Yazının başında da dediğim gibi kendinize bir kimlik oluşturmanız gerekiyor, bu kimlikte benim körlüğüm saçımın kestane rengi olması gibi bir şey. Yani körlük benim bir özelliğim, başka bir sürü özelliğim arasında bir tanesi. Bana göre

körlük ne dünyanın sonu, ne zavallılık, ne eksiklik ne de yüce bir durum. Kör olmam nedeniyle pek çok sefer ayrımcılığa uğradım, damgalamayla karşılaştım ama kendimi hiçbir zaman başkalarının koyduğu sınırların içine hapsetmedim. Engelli olduğum için iş başvurum kabul edilmedi, başka bir kuruma tekrar iş başvurumu yaptım. Türkiye’de toplam 3,5 sene, dört ayrı kurumda çalıştım, Psikoloji okudum, psikolog olarak çalışacağım diye kafama taktım ve öyle de yaptım. İnsanların bana saygı duymadıklarını bilsem bile özsaygımı kaybetmedim. Çok sinirlendim, çok üzuldüm, çok ağladım da ama istediğim hayatın peşini bırakmadım. İnsanların sokaktaki tepkilerinin neşemi ve umudumu törpülediği oldu ama kendimi güçlendirecek başka şeyler bulmaya çalıştım.

Bütün bu yazdıklarımında ifade etmeye çalıştığım, elinize bastonu alıp sokağa çıktığınızda, ya da kendi istediğiniz hayatı yaşamak için mücadele etmeye başladığınızda güçlüklerle karşılaşacaksınız. Başkaları elbet sizin hayatınızı etkileyecektir ama başkalarının sizi nasıl tanımladığından daha önemli olan, sizin kendinizi nasıl tanımladığınızdır. Bu süreçte bana yardımcı olan şeyler neler diye düşünüyorum. Üniversite eğitimi bana diplomadan çok daha fazlasını kattı. Kendim için ve sonra da diğer engelli öğrenciler için konuşmayı üniversite yıllarında öğrendim. Dernekleri hiçbir zaman sevemedim ama Engelsiz ODTÜ topluluğunda hep aktif oldum. Bu bana hem kendi kimliğimi oturtma hem de hak savunuculuğu konusunda çok şey öğretti. Engelsiz ODTÜ Topluluğunda çok güzel arkadaşlıklar kurdum, hatta eşimle de toplulukta tanıştım. Yani sivil hayata katılım, illa engellilik alanında olması da şart değil, önemli bence. Ayrıca bu sıralar hak savunuculuğu anlayışıyla hareket eden pek çok engelli derneği de var. Bunlardan birine katılmak engelli bir birey olarak güçlü bir kimlik geliştirmek için iyi bir fırsat olabilir. Engelli derneklerine katılmak başarılı rol modeller ile tanışmak ve paydaş arkadaşlar edinmek için de iyi bir fırsat. İlginçtir ama ben en yakın arkadaşlarımdan biri olan Elif Emir Öksüz’le bir ALES sonrası tanıştım. Yıllardan beri yerdiğim ÖSYM’nin, dolaylı olarak neden olduğu en güzel şey bizim dostluğumuz. Ben tüm arkadaşarımla vakit geçirmeyi seviyorum ama körlerle bilmediğimiz bir yere gitmek, gitmek isterken yolda kaybolmak, birlikte alışveriş yapmak, yolun ortasındaki direğe çarpıp hem ağlamak hem de gelip abuk sabuk yorumlar yapan amcaya birlikte atarlanmak, işe yarayan körcül yöntemleri birbirimize anlatmak, günlük hayattaki törpülere karşı birbirimizi desteklemek, üzülüğümüz ya da başardığımız şeyleri paylaşmak... benzer deneyimlerin sağladığı empati insana farklı bir huzur verebiliyor.

Bir başka önemli unsur da ailenin kör çocuğa nasıl davrandığı ve engelliliği nasıl gördüğü. Ben görme engelli bir kız tanıyorum, şu anda genç bir kız, ilk tanıştığımında ilkokul birinci sınıfa gidiyordu ve elinde bastonu vardı. Bu işte çok önemli bir şey. Çocuklar için bastonlar ve diğer bağımsız hareket destekleyici gereçler var. Bir kör çocuk ne kadar erken eline baston alır ve körlüğünün görünürlüğüyle başa çıkmayı öğrenirse daha sonraki hayatı o kadar kolaylaşır. Ben aile desteği konusunda çok şanslıyım. Annem, babam ve ablam beni hiçbir zaman eksikmişim ya da değersizmişim gibi değerlendirmediler. Her zaman yanımda oldular ve kendim için koyduğum hedeflere ulaşmam için ellerinden geleni yaptılar. Annem hep “Senin böyle başarılı olacağını bilseydim sen küçükken hiç ağlamazdım” der. Hiçbir zaman kör bir çocuğun körlüğü inkâr edilmemeli. Kör bir ergen motor bisiklet alın illa bana diye tutturduysa, sırf kendini kör gibi hissetmesin diye yok yere “Olur canım yaza söz sana bir motor bisiklet alacağım.” denmemeli. Bir diğer yandan da çocuktan makul beklentileri olmalı ailenin. Çocuk bir köşede durması gereken tuzluk muamelesi görmemeli, körlüğünden ötürü eksik, ya da bağımlı olduğu izlenimi yaratılmamalı. Yetişkin kör rol modelleriyle tanışmak ve onlarla birlikte vakit geçirmek kör çocuğu olan ailelere de çocuklarından neler bekleyebilecekleri konusunda yardımcı olabilir. Ailenin uygun desteğiyle yetişen kör bir çocuk, körlükle ilgili kimliğini daha kolay oluşturup sağlamlaştırabilir.

Güçlü bir kimlik oluşturan kör, sokaktaki acıyan muameleyle de daha kolay başa çıkabilir. Benim sokaktaki insana verdiğim tepki o andaki ortama ve kendi psikolojik durumuma göre değişiyor. Eğer tepkinin altında merak varsa, elimden geldiğince anlatarak bir bakış açısı oluşturmaya çalışıyorum. Örneğin; Ankara’dan Safranbolu’ya giderken tüm yol boyunca yanımda oturan genç üniversite öğrencisiyle, engelli birine nasıl yardım edebileceği, ne gibi tutumların yanlış olduğu, görmeyenlerin neyi nasıl yaptığıyla ilgili uzun bir sohbet ettik. Bu kişinin hayatında bir izlenim bırakabildiğimi sanıyorum. Başka bir sefer Mersin’den Ankara’ya giderken yanımda oturan sınıf öğretmenliği öğrencisiyle yaptığımız kısa sohbette, ona özel eğitim ile ilgili ders alıp almadığını sordum, tam olarak ne konuştuk hatırlamıyorum, tuvalete gitmek konusunda ondan yardım istedim. Yolculuğun sonunda, elime bir kâğıt tutuşturdu ve birinden o kâğıdı okutmamı istedi. Kâğıt bir nevi mektup gibiydi, ilk kez engelli biriyle etkileşimde bulunduğunu ve onu ne kadar etkilediğini anlattıktan sonra özel eğitimle ilgili ders almak için elinden geleni yapacağını söylemiş. Bunlar olumlu örnekler. Elbet olumsuzları da oluyor. Mesela Güvenpark’ta o dolmuş kargaşasının içinden ezilmeden geçebilmek için gören birinden yardım istediğimde, adam bastonumdan tutup çekmeye başladı beni. Kolunuza girebilir miyim diye sorunca da bir şey söylemeden devam etti. O

anda ne yapacağımı bilemedim ama sonra birisi tekrar aynı şeyi yaparsa tasmaından tutulan köpek gibi havlamaya karar verdim. Henüz havlamadım. Aynı şeyle tekrar karşılaştığımda havlayabilmek için psikolojik olarak güçlü hissettiğim bir günde olmam lazım ama o kadar güçlü hissetmiyorsam bile, o kişiye bastonumu bırakmasını söyleyip başka bir kişiden yardım isteyebilirim. Yardım etmek isteyen kişiler bizim ülkemizde hiçbir şey sormadan kolunuza girebilirler, ya da sizi tutup çekiştirebilirler, o anda yardıma ihtiyacınız yoksa ben kendim gidebilirim deyip yardımı reddedebilirsiniz. Bir keresinde Ankara metrosunda yönümü karıştırdım ve bir kenarda durup nereden geldiğimi ve ne yöne gittiğimi düşünüyordum ki bir adam kolumdan tutup “Nereye gidecen?” diye beni yürümeye zorladı, ben de yardıma ihtiyacım olmadığını söyleyince beni bıraktı ama birkaç adım atıp “Ne yapayım yardıma ihtiyacı yokmuş” dedi. Belli ki bir gurup insan bana yardım etmesi için onu görevlendirmişti. “Nereye gidiyorsun?” sorusunu da sevmem hiç. Sana ne nereye gittiğimden, sen sokakta tanımadığın insanlara nereye gittiğini söylüyor musun? Bu durumlarda eğer yardıma ihtiyacım varsa, sadece o kadarını anlatırım mesela “Üst geçidin merdivenlerini bulmaya çalışıyorum”. Yardıma ihtiyacım yoksa da bunu belirtirim. “O elindeki ne” soruları da bayağı sık karşılaştığım sorulardan. Elif bunlardan birinden yazılarında birinde bahsetti, çalıştığım kurumun tuvaletinde ellerimi yıkarken, “O elindeki ne delik açıcı çubuk mu” diye bir soruyla karşılaştım. O anda “Ben görmüyorum bu da baston” dedim. Şimdi elbet böyle bir soru için de yaratıcı bir cevabım var ama onu sizinle burada paylaşmayacağım. Boston’da bir çocuk “Sopanı sevdim” dedi bana. Annesi de çocuğu susturmaya falan çalışmadı. Çocukların açık ve içten soruları ya da yorumları hiçbir zaman rahatsız etmez beni. Doğrudan “Senin gözün kör mü?” sorusuyla karşılaşmayı çok severim hatta. O çocuğa kör olduğumu ve bastonun ne işe yaradığını anlattım. Bastonumun ucunda dönen portakal uç var. Uçun rengi de kırmızı, onun ne işe yaradığını sordu. Onu da anlattım. Çocukların sorularını ve tepkilerini bir fırsat olarak görüyorum, önyargı oluşmadan elinize geçen bir fırsat. Ama bazen yetişkinlerin tepkileri beni çileden çıkartabiliyor, öyle zamanlarda nezaketimi koruyamadığım da oluyor.

Uzun lafın kisası kör olmak utanılacak ya da gizlenmesi gereken bir şey değildir. Baston kör olmayı tam anlamıyla kolaylaştıran ve hayata katılımı sağlayan bir şeydir. Bastonla daha güvende hareket edebilirsiniz. Baston sadece önünüzde ne olduğunu anlamanıza yardımcı olmaz, onu görenler sizin göremediğinizin farkında olur ve ona göre davranır. Karşınızdaki gelen kişi mesela sizin kenara çekilmenizi beklemektense, kendisi kenara çekilir. “Kör müsün? Önüne baksana” çıkışına elinizde bastonla “Körüm, ya sen?” cevabını verebilmek başka bir haz verecektir. Bastonunuzu gören başkaları size istemediğiniz biçimde davranabilir

ama bu sizi yıldırmamasın. Aileniz ilk başlarda direnç gösterebilir ama siz elinize geçen fırsatları kullanın ve baston kullanabileceğiniz fırsatlar yaratın. Bu ilk başlarda yanınızda gören bir rehber varken baston kullanmak şeklinde olabilir. Kafanıza uyan ve birlikte bir yerlere bağımsız olarak gidebileceğiniz kör arkadaşlar, ağabeyler, ablalarla tanışmaya çalışın. Sizi hayata bağımsız katılım yönünde destekleyebilecek, engelliliği zavallılık ya da bir çeşit sömürü aracı olarak kullanmayan, günahkâr olduğunuz için cezalandırıldığınızı söylemeyen sivil toplum kuruluşlarında yer alın. Kendinize bakışınız, neler yapabildiğinizi gördükçe gelişecek ve güçleneceksiniz.

İleriki sayılarımızda sihirli değnekle ilgili yazmaya devam edeceğim.

Bu da Oldu Ya!

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Bizim evde yarışma programları tutkunu annemdir. İzlersek onun cebri zoruyla izleriz çok zaman ailenin geri kalanları olarak. Ve ben yarışma programlarını duyduğumda ya da tesadüfen TV'de denk geldiğimde hep Marlo Morgan'ın ünlü kitabı Bir Çift Yürek'teki bölümlerden biri gelir aklıma. Anımsadığım kadarıyla ilgili bölümde gerçek insanlar kabilesi, yani Aborjinler, insanların yarışması fikrini yadırgarlar. Aborjinler üzerine araştırmalar yapması nedeniyle aralarında olan kadın kahraman onlara eğlence amaçlı bir koşu yarışını anlatınca modern denilen insanların yaşamlarına kattıkları bu eğlence biçimine anlam veremezler. Çünkü birileri kazanıp sevinirken diğerleri üzülmemektedir. Ve kendini sürekli bir ispatlama çabası hâkimdir bu eğlence denilen oyunlara. Zira günümüzde gözümüze, kulağımıza ve beynimize sokulan tüm yarışmalarda bunu görüyoruz açıkça. Katılımcıların hepsi her şeyini ortaya koyuyor yarışmayı kazanmak için ama sadece bir tanesi kazanabiliyor sonuçta. Kitabı okuyanlar bilirler; Aborjinler kabilesinde kendini ilgilendiği alanda yetkin gören kimse kendi yükseliş derecesini kendisi belirlemektedir oysa. Diğer bir deyişle kendini kendine karşı kanıtlamanın peşindedir bir insan.

Yarışma denilince bilgi yarışmaları daha çok akla geliyordu sanki önceden ya da ben işime geldiğinden böyle düşünüyordum. Zira bilgi yarışmaları fazla görsellik gerektirmez. Sunucu soruyu okur, şıkları söyler ve yarışmacı da doğru bulduğu yanıtı verir. Kör izleyiciye de çok fazla takip etmesi gereken ayrıntı takılmaz. Oysa şimdilerde yarışmalar da görselleşti. Böyle söyleyince çocukluğumun Tontonlarla Ponponlar yarışmasını anımsadım. Bu yarışma, bilgiye dayalı bir yarışma değildi ama bununla beraber sunucu veya diğer yan öğelerden kaynaklanan komedi programı niteliği de yoktu. Cumartesiden Cumartesiye adlı TRT'de yayımlanan bir program vardı. Onun sonunda Keçiören'de bir parktan verilen yarışma ekranlara yansdı. Bu yarışmalar iki grup çocuk arasında sportif aktivitelerle olan bir yarışma idi. O zamanlar gözlerim gördüğünden sorunsuzca izlerdim bu yarışmaları. Şimdi ise benim için hiçbir anlam ifade etmez yanımda doğru dürüst anlatan biri olmayınca.

Ne demiştik günümüze dönecek olursak en son: Artık yarışmalar da eğlence programı havasına büründü. Sadece sunucunun soruyu sorup yarışmacıların yarışmasından ibaret değil

izleyiciye sunulan. Sunucunun şovmenliğiyle izleyici potansiyelinin artması hedefleniyor sanırım. Yıllarca süren kimi yarışmalardan bu düşüncenin hedefe ulaştığı da görülebiliyor. Mesela Çarkı Felek başka başka kimselerce sunulsa da yıllardır devam ediyor ve sunucuların birçoğunun ortak özelliği şov yetenekleri.

Ancak bu yetenek takdir edersiniz ki sadece sözle yansıtılmıyor seyirciye. Hareketler, ağız burun bükmeleler, bakışlar vs vs. Doğal olarak kör seyirci tek başına ya da aile içinde ne olup bittiğini fark etmeden, çoğu zaman bu yarışmalardan pek de bir şey anlamadan anlamsızca izliyor televizyonu. Hele de benim gibi yanında olanı biteni anlatacak iyi bir rehberi yoksa vay haline! Bu nedenle kimi soru cevap bilgi veya kelime yarışmaları dışında uyuz oluyorum yarışma programlarına.

Anlaşılan biri ya da birileri benim gibi annesinin cebir ve zoruyla ekran başında oturmak zorunda olan ama izlediğinden pek de bir şey anlamayan, sadece programdaki konuşmalarla yetinmek durumunda kalan körlerin ızdırabını duymuş ve yarışma programlarını da betimlemeye almış. Evet, yanlış duymadınız! Yarışma programları da betimlenmiş. Hangi kanalda mı? Tabii ki Kanal D'de. Bu noktada Kanal D'yi bir kez daha bu köşeden tebrik etmek istiyorum. Yarışma programlarını da körler izlemeyiversinler dememiş, onları da betimleme kapsamına almışlar. Çok da iyi yapmışlar. Sağ olsunlar, var olsunlar.

Yukarıdaki satırları gözden geçirdiğimde sesli betimlemeyi Türkiye gündemine taşıyan, bunun için yıllardır mücadele veren insanları bir kalemde silmişim gibi hissettim ve kendime kızdım. İyi ki aramızdan birileri hayallerine perde çekmiyor ve sınırları zorluyor. Kimler mi? Mesela sesli betimlemenin olabirliğine inanıp ve bu işi Türkiye'de de gündeme taşımak için çabalayanlar. Onlar da sağ olsunlar, var olsunlar.

Geçen sayılarda yazdığım bir yazı üzerine e-posta yoluyla bana ulaşan Sayın Fulya Akbaba'dan öğrendim işin doğrusu yarışma programlarının da betimlendiğini. Çok şaşırdım ve hemen Engelsiz Kanal D sitesini tıkladım. Vay canına dedim. Annemle beraber izlediğimde nasıl bir oyun oynandığını hiçbir zaman tam olarak kavrayamadığım oyunlar olabildiğince anlaşılır bir şekilde veriliyor. Mesela Çarkı Felek, tahmin yürütmek istiyorum ama harflerin nerelerde çıktığı konusunda sürekli soru sormak sinirime dokunuyordu. Ben çocukluğumdan beri Çarkı Felek'i çok severim. Ancak söylediğim sebepten zevkle seyredemezdim. O zamanlar Tarık Tarcan sunardı ve daha bulmaca nitelikliydi yarışma. Mehmet Ali Erbil ile birlikte şov özelliği ağırlık kazandı, İlker Ayrık ile de tavana vurdu.

Bence bu sonuncu gayet iyi oldu. Sesli betimleme ile de büsbütün tatlandı. Ancak içime bir kurt düştü. Zira Ben Bilmem Eşim Bilir yarışmasının betimleme sayacı ilerliyor ama Çarkı Felek'in bölüm sayısı yerinde sayıyor gibi geldi bana. Ben daha önceki yazılarımda da ifade ettim. İnternet kullanımında çok beceriksizim. Bu sebepten beceremedim mi acaba diyorum ve buna inanmak istiyorum.

Sesli Betimlemeler Üzerine:

Çarkı Felek'in betimlemesi üzerine söylenebilecek pek bir şey bulamadım ben. Hemen hemen her ayrıntı özenle bildirilmekte. Zaten seslendiren Emine Kolivar olunca bir adım önde seyretmesi normal. Zira kendisi bu işin erbablarından sayılır artık. Bu noktada bir parantez açıyorum. Çünkü Emine Kolivar'ı sesinden sesli betimleme takipçileri kolayca tanıyorlar fakat ben yarışmanın başında da sonunda da sesli betimleme emekçilerinin sayıldığını duymadığımdan metin yazarını tam olarak bilmiyorum. Eğer dikkatimden kaçtıysa özür dilerim ama tüm ekip yarışma sonunda ayrıntılarıyla sayıldığı halde sesli betimlemecileri duymadım. Sadece şunu söyleyebilirim kendi adıma. Daha önceki paragraflarda ifade ettiğim gibi sunucu İlker'in şovmenvari hareketleri, yarışmacıların nitelik ve halleri vs birçok şey betimlenmekte bir anda ve hızla. Bu arada da en önemli olan tabii sorulan sorularda söylenen harflerin kelimelerde çıkması ve hangi harfin, nerelerde görüldüğünün kör izleyiciye söylenmesidir. Bu şekilde bizler de tahmin yeteneğimizi kullanabiliriz. Ancak uzun cümlelerde hangi harfin, nerede yandığı zaman zaman karıştırılabilir. Mümkün olan boşluklarda ara ara kelimelerde hangi harflerin çıktığı tekrarlanabilir diye düşünüyorum. Gerçi ekranda gösterilmediği sürece tekrarı olabilir mi sesli betimleme tekniği açısından ya da akışa uydurulabilir mi bilmiyorum. Ben sadece izlerken yaşadığım bir sıkıntıyı ilgililere duyurmak istedim bu köşeden.

Ben Bilmem Eşim Bilir'e gelince: bu yarışma kendi adıma hiç aşına olmadığım bir ses tarafından seslendirilmekte ama sesli betimleme metinleri çok akıcı ve anlaşılır okunmakta. Yarışma programındaki oyunlar gayet iyi tasvir edilmekte. Mesela oynanan oyun nasıl bir şey, nasıl oynanıyor acaba diye düşünmedim ben hiç.

Ancak gözden kaçırıldığımı düşündüğüm bir kaç noktayı bildirmek isterim. Bu yarışmayı değerlendirmek anlamında birkaç bölümünü seyrettim. Hepsinde ortak özellik başlarken ve her yarışma etabının başında Ben Bilmem Eşim Bilir Jeneriğine çarpan kırmızı bir araba var ama bu kırmızı arabanın çarptığı jenerik ne menem bir şey anlamadım. Çünkü bu

anlatılmıyor. Anlatılabilir bir şey mi bilmiyorum ama hayli merak ettim doğrusu. Bir de Indhouse yazısı çok güzel betimleniyor. Reklam sektörü iyi işliyor gerçekten. Güzel bir yöntemle tanıtım yapıyorlar ve sesli betimlemesi de gayet iyi verilmiş.

İzlediğim bölümler arasından 209. arabanın verildiği bölümde genel itibariyle betimlemeler daha açıklayıcı gibi geldi bana.

En başta yarışmalardan kısa kesitler gösterilirken henüz yarışmacıları tanımadığımız için daha doğru olarak yarışmacı ismi ile değil kadın yarışmacılardan biri söylemiyle anlatılıyordu.

İlk yarışmada kıyafetler, set görevlilerinin yarışmacılar üzerindeki konumları gibi ayrıntılar gayet net verilmişti. Ancak ilk oyunun tekrarında diğer yarışmacıların hareketleri detaylandırılırken Mustafa'nın ki verilmiyor. Belki de bir özellik arz etmediğinden kaynaklandı bu durum.

Bir sonraki oyun öncesinde İlker yarışmacı bayanlarla sohbet ederken yarışmacılardan birinin pilates eğitmeni olduğunu öğrenir ve “Bana birkaç hareket gösterir misiniz?” der. Bayan “Tabii” der ve ayağa kalkarlar. Ve bir ara İlker, “Kıyafetin buna uygun değil” dediğinde bayanın kıyafeti tanımlanabilirdi bence. Zaten aynı bölümün daha da ileriki oyunlarında Özge kıyafetini değiştirmiş deniyor. Oysa öncesinde ne giydiklerini bilmiyorduk ki. Ben de dahil kadınların genel itibariyle böyle cins bir takıntısı var. TV'deki kişilerin kıyafetlerine en ince ayrıntısına kadar dikkat ederiz. Yani görenler bakıyorlar, birlikte TV izlediğim kimselerin yorumlarından biliyorum. Bence yarışmacıların, özellikle kadınların kıyafetleri betimlenmeli. Yarışmacılar fizik özellikleri, özellikle boyları, saç ve göz renkleri gibi nitelikleriyle belirginleştiriliyor zaten ama buna kıyafetleri de eklenebilir. Hatta eklenmeli.

Başka bir programdan örneklendirmelerime devam etmek istiyorum. Kadın yarışmacıların tepinmelerini gerektiren ve üzerlerindeki sayaçla tespit edilen tepinme sayılarına göre liderlik köşesine oturanın belirlendiği oyunda; İlker tek tek hepsine yanaşıp en az sen tepiniyorsun diyor ama betimleme de sadece Betül ve Burcu'ya söylerken ifade ediliyor.

İkinci oyunda ise erkek yarışmacılar ellerindeki su dolu kâğıt bardaklarla kolbastı oynayan dansçıların arasından geçmeye çalışıyorlardı. Bu oyunda dansçılar kıyafetleriyle birlikte sıraları ve sıralarda kaç kişi oldukları ile birlikte gayet iyi tanıtılıyorlar. Kolbastı oyunun ayrıntıları anlatılabilir miydi? Sanmıyorum! Çünkü birincisi bu yarışmanın konusu bu değil, ikinci olarak da o oyunun figürleri anlatılırken yarışma kaçır.

Oyunlar daha önce söylediğim gibi çok anlaşılır anlatılmış ama oyun oynanırken çoğu yarışmalarda, en azından benim izlediklerimin çoğunda isabetli ve isabetsiz atışlar her seferinde belirtilmiyor. Bazen söyleniyor, bazen de atlanıyor. Mesela aynı programın bir diğer oyunu olan CD'lerin ortalarındaki deliğin hedefe geçirilmesi oyununda her atışın isabetli olup olmadığı netleştirilmemiş.

Yine başka bir oyunda zaman sayacının doksandan geri saymaya başladığı ve eşinin tahminin on olduğu belirtilmiş ancak hangi çift olduğu söylenmemiş. Bu gibi şeyler bu yarışmanın kilit öğeleri zaten bana göre. Yarışan çift, süre, tahmin ve oyunun ilerleyişindeki başarı düzeyi özellikle belirtilmeli.

Bir başka bölümde ilk oyunda ilk iki çift arasındaki araba çekme yarışından sonra ikinci çift arasında yarış yapılacakken arabanın sürücü koltuğunda siyah giyimli bir set görevlisinin olduğu söylenir. Acaba oyunun kuralı gereği o set görevlisi ilk oyunda da var mıydı yoksa kılığına ikinci çiftleri korkutmak için mi oturmuştu. Benim kafamda soru işareti kaldı? Zira bu set görevlisi ilk çiftlerin çekişmesinde söylenmemişti.

Tüm bu ufak tefek giderilebilecek eksikliklerin dışında baş döndürücü bir hızla süren sesli betimleme maratonundaki ilerleyişin hem nitelik hem de nicelik itibarıyla artarak sürmesini diliyorum yeni yılda da. Hedef belli, her filmi, her programı, her diziyi, her yarışmayı vs aralarında hiçbir ayırım olmaksızın herkesle birlikte aynı anda izleyebileceğimiz günlerin aynı baş döndürücü hızla gelmesi ümidiyle, hoşçakalın.

Tartışmalı Bir Başlık: Kör Bir Kızla...

Elif Emir Öksüz

elifemiroksuz@gmail.com

20 Aralık tarihinde Ekşi Sözlük'teki bir başlık hemen ilgimi çekti: Kör bir kızla sevişmenin avantajları. Karmaşık duygular içerisinde hemen açıp okumaya başladım. Genel söylem görmeyen insanların başka duyularının geliştiği ve o yüzden sevişmenin başka duyulara daha çok hitap edebileceği yönünde. Bazı insanlar da başlığı açan kişiyi topa tutmuşlar, "Sen insan mısın?" demişler mesela. Bazıları, "Görme engellilerle dalga geçen insanları görmemizi sağlayan başlık" demişler.

Sabah yeniden baktım. Tartışma almış başını yürümüş, yazılanlar beş sayfa olmuş. Yeni inciler dökülmüş yazarlardan. En çok üzerinde durulan "avantaj" kelimesi. Sözlük anlamında "fayda" ve "yarar" yazıyor diye kör kızlardan faydalandığını sanan var. Biri de sevişmeyi evliliğe hapsedmiş yine, "Kız arkadaşınsa faydalanıyorsundur, eşinse neden burada anlatıyorsun" gibi bir şey söylemiş. En bayıldığım, en gerçekçi yorum da şu: "Sadece seni görmüyor la, gerisi normal kız."

Bu başlığı açana değil de, "sen insan mısın?" gibi şeyler yazana sinir oldum daha çok. Başlığı açanın ve bu konunun konuşulmasını destekleyenlerin karşısında duranlar harika vicdan mastürbasyonu yapmışlar. Engelli dostu bu müthiş insanlara buradan selam ederim. Başlığı açanı "Çok tecrübesi" var galiba diyerek aşağılamaya çalışmak ne kadar tuhaf. Ne olmuş çok tecrübesi varsa? Bu bir suç mu da sen adamı bununla kötümeye çalışıyorsun? Düşünün bir kere, orada "kör" değil de "uzun" yazsaydı mesela, böyle olay olur muydu? Uzun insanlar gıyaplarında böyle tartışılır mıydı? Uzun insanlarla sevişmiş diye başlığı açan aşağılanmaya çalışılır mıydı? Bir de işin cinsiyet yönü var. Başlık "kör erkeklerle sevişmenin avantajları" şeklinde olsaydı, acaba bu faydalanma kısmı nasıl tartışılırdı? Körlük baskın gelir, yine faydalanma ortaya çıkar mıydı; yoksa cinsiyet baskın gelir, bir kadının kör de olsa bir erkekten faydalanamayacağına mı hükmedilirdi? Bu tartışmanın bu kadar uzamış olması, bence pek çok insanın körlüğü uzunluk gibi göremediğinin kanıtıdır.

Peki bu başlık hakikaten rahatsız edici mi? Evet aslında. Fakat sebebi bence başlık altında tartışılanlardan çok daha farklı. Kör denmesi de avantaj olayı da bence asıl sorun değil.

Problemin kökeni sevişmede bir avantajlı grup aranmasında. Sevişmek denen şey, birbirini seven iki insanın birlikte yapmaktan zevk aldığı bir etkinlik. Bu bir bilgisayar oyunu ya da bir yatırım aracı değil ki avantajlı bir grup aransın. Birini seviyorsan seviyorsundur. Yok avantajlı, yok dezavantajlı... Buna göre mi seçeceğim kimi seveceğimi ya da kiminle sevişeceğimi. Ha eğer öyle yapılıyorsa, onun adı ne sevgidir ne de sevişmek. O zaman, duygudan arınmış daha çok stratejik bir hal alır durum. Güney cepheci bir daire gibi nesneleşir insan ki çoğunlukla kadındır bu nesneleştirilen. Bir gömlek alır gibi enine boyuna tartılır kadın ve varsa avantajları sevilir, sevişilir. Tıpkı bir gömlek gibi edildir kadın bu söylemde ve onu o yapan tüm özelliklerinden arındırılmıştır. Aslında uzunluğa, güzelliğe, sarı saçlılığa ya da körlüğe indirgenmiştir. Ne yazık ki başlık altında olaya hiç bu açıdan yaklaşılmamış. Olayın tartışılan yanı sadece körlük ve kör insanlardan faydalanılması.

Ben pek bozulmadım bu başlığa. Biraz tuhaf gelebilir belki ama bir parça hoşuma gitti sanki. Komik gelebilir ama ne hissettim biliyor musunuz? Birileri kör insanların da seviştiğinin farkında. Üstüne üstlük adam doğrudan “kör” demiş. Bu başlık körlüğü dokunulmaz bir şey, bir tabu olmaktan çıkaran bir söylem bence. Düşünün bir kere, Allah’ın cennetle müjdelediği, asla kötü bir şey yapmayacak, bir yandan insanüstü bir yandan sıradan insanın yardımına muhtaç kişi, tamamen bambaşka, sizden çok uzak olduğunu düşündüğünüz biri, tam da sizin yaptığınız gibi sevişiyormuş aslında. Buna inanabiliyor musunuz? Sevişmek ve bundan zevk almak, hani şu yalnızca sağlıklı heteroseksüel iki insana atfedilen şey var ya! Aslında öyle değilmiş biliyor musunuz? Kör bir kızla sevişenler varmış duydunuz mu? Nesi var bunların böyle? Acaba istismar mı ediyorlar zavallı kör kızları? Kör kızlar da aslında sıradan insanlarmış ya! Kör erkekler de öyle. Daha bomba bir şey söyleyeyim mi size? Sıkı durun ama. Düşmek bayılmak yok. Bu körler var ya bu körler, bunların da LGBTQI olanları varmış ya!

Öyle bir ortam ki bu, öyle çok insan yerine konmamışım ki vaktinde, şimdi insanlığımın fark edilmesi, bunun hakkında konuşulması bu şekilde bile olsa hoşuma gitti. Artık bir tabu değil körlük, seviştiği bile konuşuluyor. Şimdi biraz sıradan insan olmanın tadını çıkarmak istiyorum. Daha sonra körlükten bağımsız olarak sevişmenin bu şekilde bir oyun, bir güç savaşı, bir avantaj dezavantaj durumuna indirgenmesine bir kadın olarak ayrıca tepki göstereceğim. Vicdan mastürbatörleri dağılabilir. Bir durum varsa, bizzat biz körler kendimizi savunuruz.

<https://eksisozluk.com/kor-bir-kizla-sevismenin-avantajlari--4637042>